

SOMMARLÄSNING FÖR FÖRFATTARE • KONSTEN ATT STRYKA • TOVE FOLKESSON

Allt för dig som skriver

Skriver

TÄVLA OCH VINN!

- Sommarens stora tävling:
10 000 tecken kan ge 10 000 kronor
- Bli scenens stjärna på Novellfest

Bygg starka KARAKTÄRER

- **Guide:** Arne Dahls fem steg till fängslande huvudpersoner.
- **Camilla Läckberg:** »Böckerna är helt baserade på Fayses perspektiv.«
- **Förläggaren:** »Plåga din huvudperson!«

NUMMER 3/2020

PRIS 79 SEK, 89 NOK, € 8,90

TIDSAM 0185-03 03

7 388018 4507906

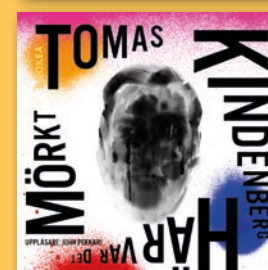
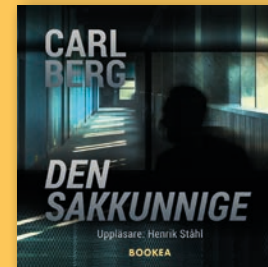
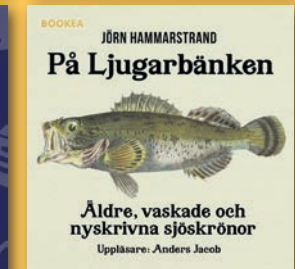
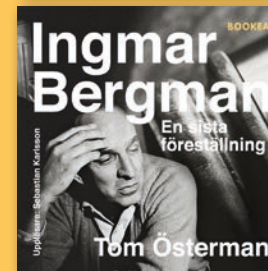
RETURVECKA 34

Någon spelar dig.

Ge ut din ljudbok på vulkanmedia.se

VULKAN

OPERATION: RÄDDA BINA

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

Svårt att vifta bort

Bina är livsviktiga för oss och för hela ekosystemet, men en tredjedel av våra vilda trädgårdsmästare håller på att försvinna. Det är inget vi kan vifta bort. Välj ekologiskt och gör en viktig insats för vildbina och deras livsmiljöer.

Gör en räddningsinsats för bina:

Byt till EKO

Ekologiskt ger mångfald och en bra livsmiljö för bina. Dina val gör skillnad!

Gör gräsmattan till äng

Skapa en blommande äng för bin och fjärilar genom att inte klippa gräset så ofta.

Se fler räddningsinsatser på www.raddabina.nu

Naturskyddsföreningen

Swisha 901 2014
och stöd vårt arbete
för vilda bin och andra
pollinatörer.

LEDARE

Att prata med sig själv

I bland pratar vi om Skriva som en »träningstidning«. Runner's World är för dem som springer, Skriva för oss som skriver. Båda läses av såväl proffs som amatörer.

Vi får ofta bevis på att Skriva lyckas ge den där knuffen som ni vill ha. Vi pratar med aspirerande författare som plockar inspiration från hela tidningen och vi får mejl från etablerade författare som meddelar ungefär att »en hel del kan man ju redan, men *det där* tipset har jag verkligen börjat använda«.

»Träning i coronatider – så överlever du ett loppstopp«, lockar Runner's Worlds senaste omslag med. Jag är övertygad om att även intellektet mår bra av att röra på sig i coronatider, att vi mer än någonsin har ett behov av att formulera våra tankar och inte bara passivt följa nyhetsflödet. Att skriva är i stor utsträckning att försöka föra ett stimulerande samtal med sig själv.

Och under de senaste månaderna har många inte haft flera samtalspartner än så.

VALFRIHET OCH omedelbar tillgänglighet har blivit två grundkrav på tillvaron i dag,

även om man inte är nyliberal. Det är de två kvaliteterna som driver oss till Spotify och Storytel. Löpningsboomen under 2000-talet beror också i stor utsträckning på att springa är något man kan göra överallt, med sina egna mål. Vissa vill bara komma igång eller få bort några trivselkilon, andra siktar på ett ultramaraton.

Skrivandet ligger på så sätt ännu mer i tiden. Du kan skriva vad du vill och var du vill. Du blir aldrig för gammal och du bestämmer själv vilka segrar du siktar mot. Drömmer du om att skriva en storsäljande deckare? Om att blotta din själ i en poesisamling där varje ord är vägt och viktat? Om att förmedla din stora och samlade kunskap om bonsaiträd? Om att skildra ditt liv för den närmaste släkten? Endast du vet. Och bara du bestämmer.

I det här numret berättar bland andra Camilla Läckberg, Tove Folkesson och Adam Svanell vad de har drömt om – och var de är i dag.

Trevlig läsning!

Tobias Regnell,
chefredaktör

FOTO: OLA KJELBYE

Förresten ...

... vore det självbedrägeri att tro något annat än att det blir ännu tuffare för nya författare att få kontrakt med de etablerade förlagen framöver. Personal har permitterats, lanseringar har skjutits upp och de

knappa resurser som finns har på flera håll knutits till dyra flerboksavtal med storsäljande författare. Debutanterna lär inte prioriteras. ... **tror jag att** TV-manus och manus som fungerar bra som

ljubok har bäst möjligheter framöver. De författare som genom lyckad egenutgivning eller egna plattformar kan visa att de redan har en publik, kommer också att få företräde hos förlagen.

Ny novelltävling – med 10 000 kronor och en ljudboksinspelning till vinnaren! Och så välkomnar vi till ett nytt spännande event i november.

Sommarens stora novelltävling!

Formen är novellens, temat »Vänskap« och maxlängden hela 10 000 tecken. Deadline är den 1 september och det krävs att du är prenumerant på Skriva.

Lyckas du med allt detta så har du chansen att ro hem förstapriset, som består av 10 000 kronor, publicering i Skriva samt ljudboksinspelning av din novell i samarbete med Vulkan. Fullständig info finns på Tidningenskriva.se/sommartavling2020, där du också lämnar ditt bidrag.

Tävlingen sker i samarbete mellan Skriva och Vulkan.

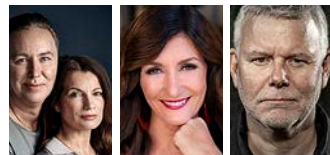
Novelltävling – öppen för alla

Novellfests och Skrivans novelltävling har temat **20-tal**. Vinnaren och fyra andrapristagare bjuds in till Novellfest i Lund 12–13 september och får där framföra sina noveller på Skissernas Museums scen tillsammans med kända nationella och internationella

novellister. Novellfest 2020 bjuder de fem vinnarna på resa och boende i samband med festivalen. Tävlingen är öppen även för icke-prenumeranter och deadline är den 22 juli. Mer info på Tidningenskriva.se/novellfest.

UTBILDA DIG

En heldag om att skriva crime

Notera i kalendern: den 7 november bjuder vi in till heldagen Skriva crime i Stockholm! Från scenen berättar bland andra **Lars Kepler** (Alexandra Coelho Ahndoril och Alexander Ahndoril), **Mari Jungstedt** och **Jan Arne Dahl** om sina bästa kriminalknep och andra erfarenheter från sitt skrivande. Dessutom har du möjlighet att skicka in frågor i förväg och få förläggarsrespons på ett eget kapitel.

Det hela förutsätter förstås att samhällsläget tillåter sådana här evenemang i november. Mer info om programmet och biljettköp kommer i våra nyhetsbrev under sommaren.

»Skriv ett liv« flyttas till 2021

Vi fortsätter alltså att planera roliga saker i Skrivavärlden men coronan drabbar så klart även vår verksamhet. Bokmässan är inställd och därför blir det inget Café Skriva heller. Och vårt event »Skriv ett liv« flyttas till januari eller februari 2021. Mer info kommer i nyhetsbrev.

PRENUMERERA

På Tidningenskriva.se/prenumerera kan du välja mellan en månadsprenumeration (som du kan avsluta när du vill) eller fakturaprenumeration för en längre period. Bådadera ger full tillgång till tävlingar och vårt låsta webbmaterial.

FOTO: WIKIMEDIA (VÄNSKAP), EWA MARIE RUNDQUIST (KEPLER), SARAH SAVERSTAM (JUNGSTEDT), FREDRIK HJERLING (DAHL)

Skanna QR-koden med mobilkameran så öppnas rätt länk i din webbläsare.

LÄS DIGITALT

På **Skrivas webb** har du som prenumerant tillgång till över 800 artiklar om skrivande. Du kan också

läsa tidningen som online-PDF. Dessutom: webbexklusiva artiklar, nyligen uppdaterade guider till skrivutbildningar över hela Sverige med mera. Glöm inte att aktivera ditt konto!

FÖLJ OCH TYCK

På Facebook och Instagram får du lästips och en inblick i Skrivareaktionens arbete. Vi vill gärna ha dina synpunkter. Vilka genrer ska vi skriva om? Vilka frågor ska vi ställa i kommande författarintervjuer?

Tidningen Skriva

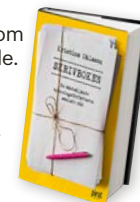
@tidningenskriva

SHOPPA

Köp Skrivans och andras böcker om skrivande. Senast

in: Kristina Ohlssons *Skrivboken*. På Shop.offsidepress.se.

PÅ OMSLAGET
I Skriva är det du som skriver som står i centrum. Därför har vi inte kända författare på omslaget. Istället lyfter vi fram våra läsare.

FOTO: OLA CARLSON

Victoria Forsberg, 35 år

Utvecklare och marknadsförare på Kungsbäckateater

Vad skriver du?

– Jag skriver främst krönikor i Kungsbäck-Posten, och har gjort det sedan 2013. Men redan i lågstadiet skrev jag noveller och dikter. Sedan gick jag ett år på skivareaktionens och har försökt skriva kriminalroman, självbiografi och diktsamling ... men inget har känts bra. Det kanske slutar med att jag ger ut en samling med mina krönikor.

Varför är krönikor så kul?

– De ger mig ett utlopp för mina åsikter och min kreativitet. Lokalpolitisk satir, vardagshumor om småbarnslivet, dikter på rim ... var tredje vecka kommer något nytt och oförsägbart! Det är nog en stor anledning till att jag får fortsätta.

ÖVRIGA MEDVERKANDE

Jan Arne Dahl, Olivia Bergdahl, Daniel Nilsson, Ana Rahbari.

»Det är sårbart att visa upp sin längtan att skapa innan man har blivit tillräckligt bra»

PORTRÄTT När Tove Folkesson började leta efter sin litterära röst trodde folk omkring henne att det handlade om en konstig livskris. Hon kände sig missförstådd och valde att isolera sig – ett beslut som skulle komma att bli ödesdigert. /18

FOTO: PRIVAT

PORTRÄTT När Camilla Läckbergs nya roman *Vingar av silver* släpptes i maj rusade den snabbt till förstaplatsen på både Adlibris, Bokus, Bookbeats och Storytels respektive topplistor. För Skriva berättar Läckberg hur hon skapade sin hämnerska Faye. /42

LÄSNING FÖR SKRIVARE

Att läsa är ett oslagbart sätt att utveckla sitt eget skrivande. Men vad ska du läsa – och hur? Skrivars redaktion tipsar om sex författarskap att dyka ned i. /34

HANTVERK

GUIDE / 64

Starka hjältar blir ofta svaga huvudpersoner. Arne Dahl förklarar varför – och ger dig bättre alternativ.

FÖRLAGSPANELEN / 72

Om huvudpersonens betydelse.

KLARA FÄRDIGA GÅ! / 75

Sätt igång timern och flödesskriv en sommartext

INTERVJUN / 76

»Jag hade 14 lappar med forskning och bara en med mig själv.« Allt fler fackböcker skrivs med författaren själv som lärorikt exempel. Adam Svanell förklarar hur man håller balans mellan ämne och människa.

EN ROMAN BLIR TILL / 80

Olivia Bergdahl älskar att stryka. Ibland stryker en viktig karaktär med av bara farten.

FRÅGA JURISTEN / 86

Vad gäller vid *force majeure*?

FOTO: KIM SVENSSON

Sidorna som lyfter ditt skrivande!

En del av Offside Press, som även ger ut magasinen Filter och Offside

Kontakta oss på redaktion@tidningenskriva.se

Mer information på Tidningenskriva.se

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE
Tobias Regnell

REDAKTÖRER
Johanna Wiman,
Emma Glaser (praktikant)

ART DIRECTOR
Ola Carlson

GRAFISK FORMGIVNING
Ola Carlson, Jenni Carström,
Gustaf Jarnling (praktikant)

VD
Anna Falck

FÖRLAGSCHEF
Tobias Regnell

MARKNADSKOORDINATOR
Hanna Karlsson

OMSLAGSFOTO
Foto: Kim Svensson Stylist: Sofia Wilks
Modell: Victoria Forsberg

FÖRSÄLJNING OCH MARKNAD
Nils Rönnberg Vesterlund,
nils@tidningenskriva.se

Henning Wideberg Blix
henning@tidningenskriva.se

Stefan Chernström
stefan@tidningenskriva.se

ADRESS
Tidningen Skriva
Heurlins plats 1b
413 01 Göteborg

HEMSIDA
Tidningenskriva.se

TRYCK
Trydells, Laholm
ISSN 2001-1180

BLI PRENUMERANT!

En prenumeration på Skriva kostar 39 kronor/månad. I prenumerationen ingår sex utgåvor per år samt tillgång till vårt digitala arkiv. Prenumeranter har dessutom exklusiv rätt att delta i våra skrivtävlingar och får rabatt på böcker och skrivevent. Beställ på Tidningenskriva.se. Fakturaprenumeranter aktiverar sin tillgång till webben på Tidningenskriva.se.

KUNDTJÄNST
Tidningenskriva.se/kundtjanst
08-799 62 02

TÄVLINGAR!

Skriv en novell och vinn resa och boende på Novellfest i Lund. /6
Bildtävlingen. /32

Skrivas och Storytels pitchtävling avgjord – läs intervjun med vinnaren. /56

Skrivas och Vulkans stora sommartävling – 10 000 kronor och ljudboksinspelning i potten!. /x

Mejla oss på redaktion
@tidningskriva.se
eller skriv till Skriva,
Heurlins plats 1b,
413 01 Göteborg

»Där är där man inte är«

Skriver man bättre på distans?
Och skrivs det mer i coronatider?
Läsarna funderar och ger svar.

Flera förlag rapporterar att antalet inkomna manus är fler än vanligt. Är det så att coronan har gett mer tid och tankar till ert skrivande? frågade vi Skrivars följare på Instagram. »Jag skriver mer«, svarade Anna Jansdotter. »På så vis får jag lite distans till pandemin. Men jag har märkt att det som händer ändå har påverkat innehållet i min fantasytrilogi. Min ångest och rädsla har blivit egna varelser i berättelsen. Och den sociala distansen har skapat magiska sätt för karaktärerna att kommunicera på som jag inte hade tänkt på innan. Ovissheten fick mig också att lösa ett problem i trilogins sista del, så trots den märkliga tiden vi lever i fick jag ordning på mitt skrivande och har blivit mer fokuserad.« Sabine Mickelsson: »Hade en svacka i samband med att allting började stänga ner (bor i Finland och dylikt undantagstillstånd har vi inte haft sedan kriget). Tack och lov deltar jag i en skrivarkurs, håller dessutom kontakten med tidigare kurskamrater. Otroligt värdefullt att få vara i skrivbubblan med likasinnade. Deras stöd har betytt enormt mycket för att jag orkat vidare, att jag skriver så mycket som jag just nu gör.«

Men alla har inte fått tid och kraft. @malinadenfina skriver: »Först sjuk i corona, sedan tillbaka till sjukhuset och jobba med dessa patienter ... har haft svårt att koncentrera mig på skrivande. Så jag signade upp på World of Warcraft och levlade upp någon typ av wolverine

istället 🙄« Katinka Grönlund Lundin rapporterar, också från vården, att hon skriver mindre eftersom »jag jobbar i frontline som sjuksköterska nu, och mer än vanligt. Men det bidrar till en hel del tänkande såklart. Främst på relationer, de man har och de man hade. Min andra diktsamling, som skulle komma ut till hösten, skjuts på oklar framtid. Men det finns kreativa stunder. Vikdikter på Zoom med vänner i andra städer hade jag inte kommit på annars.« @SoileWriterToBe: »Tidigare gick jag och längtade så efter mer tid hemma samt att arbeta mer hemifrån. Det skulle ge mer skrivtid, tänkte jag. Nu är jag 60% permitterad och har skrivit jätte-

lite. Pinsamt och stressande! Har ju oceaner av tid. Det är som jag fått en rejäl coronablockering.«

Allt är dock inte corona. Eller jo, nästan. Stina Jackson, som vi besökte i Colorado i förra numret, fick följa släppet av sin egen bok på distans – coronan ställde in hennes lanseringsresa till Sverige. Och just hennes resonemang om distansen till de norrländska miljöer hon skriver om – om kottarna i skrivhörnet, hennes hemlängtan och att avståndet gör hennes sinnen mer öppna och känsliga – väckte tankar. »Där är där man inte är.« Och det är oftast »där« jag vill skriva om och bearbeta, oavsett om jag skriver om en annan tid eller en annan plats«, skriver Moa Berglund.

Till sist: vår guide till ett starkt första kapitel verkar också ha blivit uppskattad. Men Mikael Lindgrens korta rader vet vi inte riktigt hur vi ska tolka: »Tack för artikeln om allt man ska tänka på när man skriver första kapitlet. Jag har börjat med att skriva det andra kapitlet istället. Det känns lättare.« Kör på, Mikael! Alla sätt är ju bra utom de tråkiga, som redan Voltaire konstaterade.

Kör, bara kör!

1700-talsförfattaren och -filosofen Voltaire har skrivit en vis sentens för nästan alla livets lägen. Dock inte denna.

KÄLLA: WIKIMEDIA (VOLTAIRE)

Har du saknat en digital plats för att spara dina bokprojekt?

Med Picapens abonnemangstjänst kan du skriva närsomhelst på picapen.com och i appen. Förvara dina pågående utkast och färdiga böcker på ett och samma ställe.

Texterna konverteras automatiskt till digitala böcker, för tryck och publicering.

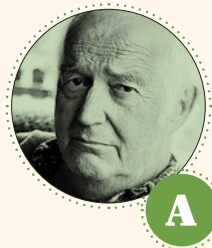
Ha roligt när du skriver, inspireras av våra Master Classes, bjud in medförfattare och anlita våra professionella lektörer.

Picapen

Join and enjoy the world of storytelling!

www.picapen.com

Vem har skrivit vad? Vi tänkte göra ett quiz om klasskildringar men en fläkt av sommarkänsla fick redaktionen att istället fundera på ... glasskildringar. Kan du para ihop författarna med rätt textsnutt? Svaren hittar du längst ned på sidan.

A
HENNING MANKELL

B
MARI JUNGSTEDT

C
JOHANNA NILSSON

D
PIA HAGMAR

E
MARTIN WIDMARK

1

»När vi skulle välja glass var jag först försiktig och vågade inte ta en mjukglass i väffla som jag helst ville ha. Men Rut envisades och gav sig inte förrän jag valde just den. Mannen i glasståndet blinkade till mig och lät mjukglassen ringla ur maskinen hur länge som helst tills jag hade den högsta glassen jag någonsin sett.«

2

»Hon ser förvånsfullt på mig. Det är inte ofta mamma köper glass mitt i veckan. Hon tycker att det räcker att äta efterrätt på helgerna. Varför har jag aldrig förstått.
– Tack så mycket, mamma, säger jag. Jag är nöjd, men det är inte Manolito. Han krafsar otåligt med framhoven i marken.«

3

»Han äter glass och blir generad när unga norska tjejer ser honom i ögonen. Femtiosju år senare skriver han om en pusselmästare i Barcelona som har dött. Ett halvår senare är han själv död.«

4

»Det är sommar i den lilla staden Valleby. Solen har lyst hela dagen och luften dallrar av hetta över asfalten.
– Tjenare ungar! ropar någon när Lasse och Maja kommer cyklande i korsningen Museigatan – Kyrkogatan. Det är polismästaren som står framför den lilla kiosken vid kyrkan och lapar på en strutglass.«

5

»Hanna cyklade långsamt nerför backen, bromsade ibland och ville vända om. Ingen var hemma, hon kunde ljuga, ligga på sängen hela dagen och läsa böcker. Värma sina blåfrusna händer under täckets skal, steka ägg och äta glass, glömma, glömma.«

sammanställning: EMMA GLASER

Rätt svar:
A-3 (Danslärares återkomst),
B-1 (Den mörka ängeln),
C-5 (Hon går genom tavlan och ut ur bilden),
D-2 (Rut äter glass),
E-4 (Cirkusysteriet).

FOTO: LINA IKSE (MANKELL), SARAH SAVERSTAM (JUNGSTEDT), MAGNUS LIAM KARLSSON (NILSSON), BENGT OBERG (HAGMAR), LILLA PIRATFÖRLAGET (WIDMARK).

VÄLKOMMEN ATT SÖKA STIPENDIUM

Stiftelsen Kummelnäs delar årligen ut **Lilly och Tage Fridhs stipendium för unga författare**. Välkommen att söka är du som är född tidigast 1985 och skriver skönlitteratur eller sakprosa för vuxna och/eller barn och ungdomar. Du ska ha publicerat minst ett verk, på papper eller digitalt. I din ansökan, på högst en A4-sida, vill vi att du berättar om pågående projekt och eventuell utgivning, både digital och i pappersform. Ange din årsinkomst för 2019.

Din ansökan, som ska vara poststämplad senast den 15 augusti, skickas till:

Advokatfirman Lilliecrona
Östermalmstorg 1, 3 tr
114 42 Stockholm

Eventuella frågor kan ställas till
Ing-Britt Björklund, ingbrittb@gmail.com,
styrelseledamot i Stiftelsen Kummelnäs.

Två aktuella debutanter berättar om sin väg till utgivning av den första boken.

enkät: EMMA GLASER

Edith Hammar, 28

Homo Line
(seriealbum, Förlaget, augusti)

Hur är det att aldrig riktigt känna sig hemma någonstans? Vilken är egentligen världens värsta svordom? Och hur många gånger kan du säga den innan du dör?

Homo Line är ett självbiografiskt seriealbum om fulhet, finlandsfärjor och hemlängtanskörteln.

Varför handlar boken om hemlängtan?

– När jag skrev den höll jag precis på att flytta från Stockholm till Helsingfors, där jag är uppväxt, och mina känslor var väldigt kluvna. Det var läskigt att flytta till en plats där jag inte hade bott påväldigt länge. Jag var rädd att Helsingfors inte skulle kännas som hemma. Samtidigt befann sig många av mina vänner i Helsingfors och min mamma i Österbotten, jag längtade efter dem.

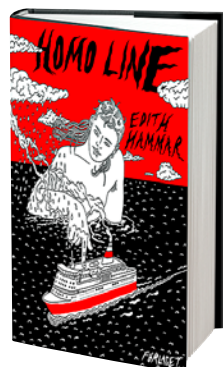

FOTO: NIKLAS SANDSTRÖM

Vad betyder hemlängtan för dig?

– Konfliktfylld kärlek. Hemlängtan kan ibland förväxlas med nostalgi, eller att de båda flyter ihop. Hemlängtan kan vara en handling, typ; jag längtar hem så jag åker hem. Nostalgi är ett sinnes-tillstånd, där det inte går att göra något praktiskt, det finns inget att åtgärda. Nostalgi är ett idealiserat förflutet.

– Hemlängtan för mig är väl att jag vill hem igen till den plats som definierat och format mig så att jag kan göra något mer, få nya erfarenheter på samma plats. Jag vill längta hem till något rimligt, inte bara diffusa minnen. Det handlar också mycket om projektion. Att man gör en plats till något annat än vad den egentligen är.

Du skriver om dina egna upplevelser på en Viking Line-färja, gentrifiering och om den »finska stämningen«. Vad var det svåra med att göra boken?

– Att inte dö av pinsamhet. Det var svårt att vara så ärlig och sårbar. Jag visar ju upp både mig själv, min konst och mitt skrivande, så en stor utmaning har varit att inte vara ironisk och skämta

bort allt material. Jag ville att boken skulle kännas meningsfull och verklighetstrogen, och det var utmanande att vara så emotionellt öppen och närvarande. Det finns en röd tråd genom hela boken, men den följer inte riktigt någon kronologi. Det är snarare så att den följer hur tankar går, och de kan ju vara ganska hoppiga och inte

lika tydliga som en berättelse är. Det har också varit svårt att rita så jävla många bilder, och sedan gå tillbaka till dem och göra om dem så att de funkar. Det har verkligen inte varit en linjär process någonstans.

I boken finns även referenser till allt från 1940-talets Krigsfinland till Tom of Finland, som var stilbildande inom gaykultur och homoerotisk konst.

– Ja, en stor del av Finlands nationella identitet handlar om värnplikt och krig. Jag tycker själv inte att det går att prata om Finland utan att benämna det. Sen tycker jag att det är väldigt kul att beröra dessa ämnen tillsammans med homoerotik, precis som Tom of Finland gjorde. Att förflytta de här muskulösa militära männen, som befinner sig mitt i ett krig, och istället låta dem fjanta runt och ha sex med varandra. Det blir en reflektion av en grym historia samtidigt som det är underhållande. Jag gillar att utmana människors föreställningar lite. Vem gillar inte bögsex, liksom?

Vad gjorde du rätt med boken?

– Jag lyssnade mycket på min redaktör. Allt det här är helt nytt för mig, så det har varit väldigt lärorikt att få öva på att ta emot feedback. Jag lyckades också bara våga vara i alla dessa känslor, som nästan känns lite för mycket.

Vad ska du göra härnäst?

– Jag har ett nytt bokprojekt på gång. Det är inte av samma sort som denna bok, men den kommer att innehålla ungefär lika mycket text och bilder som *Homo Line*.

FOTO: ANDY ALLEN-OLIVAR

Nioosha Shams, 23

Om det regnar i Ahvaz
(ungdomsroman, Bonnier Carlsen, juni)

Om att inte tro på kärleken men bli kär ändå. Om ett efterhånset ex, en lillebror som drar sig undan mer och mer, och två föräldrar som lever i konsekvenserna av en landsflykt.

BAKGRUND: Jag hade själv behövt den här boken när jag var 15 år. Det finns inte så många böcker om queera personer med föräldrar från Mellanöstern. Eller om queera personer där inte hela boken handlar om deras sexualitet. Jag ville ge de marginaliserade karaktärerna en röst.

TIDSRAM: Två år.

VAD JAG GJORDE RÄTT: Jag bara skrev och skrev. Det fick bli vad det blev. Jag kände ingen prestationsångest utan tänkte mest: »Skiter det sig så skiter det sig.« Jag är också glad att jag tänkte igenom vilken kritik jag ville lyssna på och vilken jag inte ville lyssna på. Jag kompromissade inte med saker som var viktiga för mig.

LÄRDOMAR: Jag har lärt mig att våga mer och tro på mitt skrivande, och att alltid se mig som en skrivande person även om jag inte kan skriva hela tiden. Jag har fått lära mig att vara rättvis mot mina karaktärer, att porträttera dem på ett bra sätt och inte skapa stereotyper. Jag har också fått lära mig massor om bokbranschen och hur viktigt det är att hitta människor som man verkligen litar på.

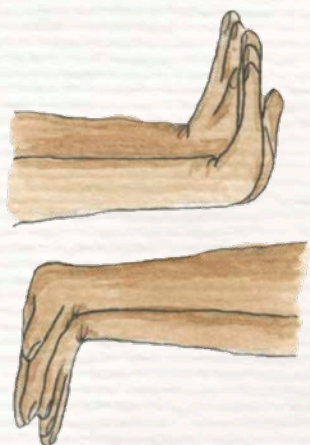
FÖRFATTARPLATTFORM: Just nu har jag ingen men man får gärna följa min instagram @baesdontcry. Jag kanske ska fixa en mer officiell längre fram.

OCH NU DÅ: Jag har börjat lite på min nästa roman. Än så länge handlar den om uråldriga persiska poeter, transmaskulinitet och modersmål.

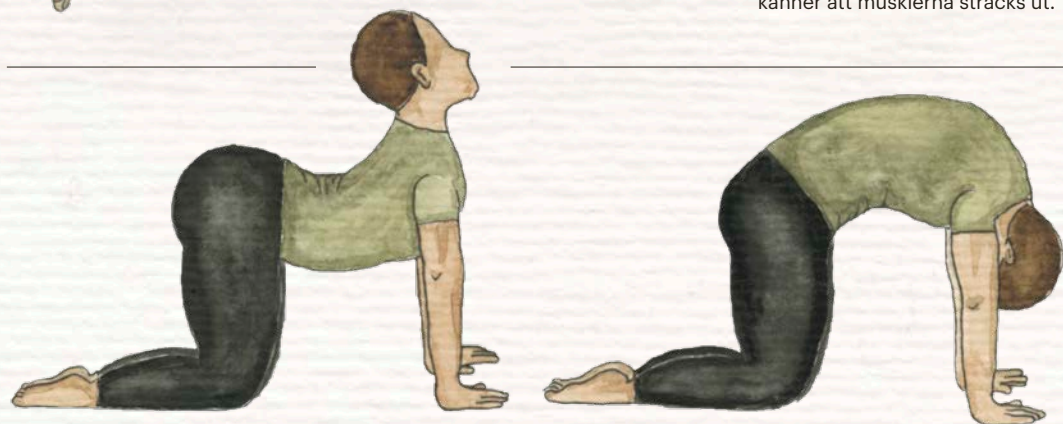

Slappna av. Det är lätt hänt att kroppen blir stel efter timmar av skrivande. Tre snabba övningar hjälper dig att undvika gamnacken, ryggsmärtan och de stela fingrarna.

HÄNDERNA. Sträck ut armarna framför dig. Håll händerna upprätt och spreta med fingrarna. Håll detta i 30 sekunder. Vänd sedan på händerna så att fingrarna pekar nedåt och handflatan är vänd utåt. Spreta med fingrarna i 30 sekunder. Repetera 5–10 gånger och ta hjälp av en vägg om du vill.

NACKEN. Börja med att böja huvudet åt höger så mycket det går. Du ska känna att det drar lite på sidan av halsen. Böj sedan huvudet framåt, tills det drar i nackmuskeln. Böj huvudet sedan åt vänster. Upprepa övningen 5–10 gånger. Takten kan du bestämma själv, bara du känner att musklerna sträcks ut.

RYGGEN. Ställ dig på händer och knän, med händerna i linje med axlarna och knäna i linje med höfterna. Tänk på att inte låta kroppen hänga, utan håll den stabil. Ta ett djupt andetag samtidigt som du låter magen hänga mot golvet. Lyft hakan och bröstet, och titta upp mot taket.

När du sedan andas ut, lyft magen mot ryggraden och böj ryggen mot taket. Huvudet sänker du ned mellan axlarna. Repetera 5–20 gånger. Glöm inte bort att andas djupa andetag.

Sammanställning
och illustrationer:
EMMA GLASER

Upptäck en nyttig och rolig tidning!

I Språktidningen kan du läsa om allt från slang, svordomar och nyord till klurig grammatik, svenskt språkbruk och spännande språkhistoria. Här ryms populärvetenskap, reportage och mängder av skrivtips. I varje nummer finns en särskild avdelning där experter svarar på läsarnas språkfrågor. Utkommer med 8 nr/år.

Erbjudande för
Skrivas läsare:

**4 nummer
149 kronor**

(lösnummerpris
316 kronor)

Beställ på spraktidningen.se/skriva149

Språktidningen ges ut av Vetenskapsmedia som även ger ut Modern Psykologi och Populär arkeologi. Vetenskapsmedia ingår i FPG Media som ger ut nyhetsmagasinet Fokus.

»**JAG VILL LEDA
MÄNNISKOR TILL
DERAS EXPLOSIVA
KÄLLA**«

Tove Folkesson har alltid vetat vad andra behöver för att utvecklas och lära sig. Men hon glömde bort vad hon själv behövde – och skrev sig till en punkt i livet där skapandet blev destruktivt.

text: JOHANNA WIMAN

foto: DANIEL NILSSON

id en första anblick kan det framstå som en rak väg till framgång.

När Tove Folkesson romandebuterade 2012 sjöng kritikerna i kör: En sådan bok! En sådan egen röst! Ett sådant självklart och lovande författarskap!

Kalmars jägarinnor nominerades till Borås Tidnings Debutantpris, Katapultpriset och Sveriges Radios Romanpris. De två uppföljarna *Sund* och *Ölandssången* hyllades också, och efter att hela trilogin hade utgivits belönades hon med Svenska Dagbladets litteraturpris. Även fjärde romanen *Hennes ord*, en berättelse om »den naturliga döden och födandets mysterium«, fick fina recensioner när den kom ut i höstas. Tove Folkesson hade kunnat vara en av de författare som tillåter sig att fokusera helt och hållet på sitt eget skrivande.

Men det vill hon inte. Absolut inte.

Tvärtom har hon upplevt baksidan av att helt låta sig förloras i sitt skapande. Vägen till ett liv där skrivandet gick först i alla lägen – den ledde henne till ett bråddjup.

Det finns en fråga som de författare Skriva intervjuar faktiskt alltid svarar likadant på: Hur länge har du skrivit?

Svaret formuleras förstas på olika vis, men andemeningen är densamma: De har alltid skrivit. Sedan de var barn. Så länge de kan minnas. Författardrömmen har varit ständigt närvarande. De har alltid vetat.

Men inte Tove Folkesson.

– Jag var absolut inte kreativ när jag växte upp, säger hon.

– Som ung hade jag inget eget konstnärligt uttryck och ingen egen röst. Jag var nog väldigt blockerad och långt ifrån mig själv. Väldigt avstängd, av olika anledningar.

Hon växte upp i Kalmar och kommer från ett, som hon säger, »folkrörelsehem«, där både mamman och pappan hade arbetarklassbakgrund och ingen högre utbildning. Varje person med den bakgrunden vet att det där kan vara svårt att formulera. Det kan låta ... fattigt? Men de allra flesta föräldrar, konstaterar Tove Folkesson, hade ju inte någon akademisk examen på den tiden. För övrigt säger det ingenting om en människas drivkraft, eller ambitioner – själ, för den delen – att hon inte läst på universitetet. I Toves hem var folkbildningsandan stark (hennes pappa läste så småningom till jurist, och mamman som hade jobbat på dagis började forska i pedagogik). Men ändå: det var inte ett hem där man ägnade sig åt kultur och litteratur.

Tove säger att hennes väg till författarskapet varit snårig och sned, men att det funnits en annan linje i hennes liv från det att hon var liten: att lära andra.

– Jag sysslade med en rad andra saker innan jag började skriva. Jag har säsongat i fjällen och jobbat som skidlärare, varit ungdomsledare på ridskolan, undervisat yogaklasser ... Det är så för mig, att när jag har kommit på hur någonting funkar vill jag dela med mig av det. Allt jag har gjort har jag också varit lärare i. Det verkar vara det som är allra mest konstant i mig.

Det märktes redan då hon var barn. Hon hade två yngre tvillingsystrar som hon enträget undervisade. När Tove började första klass gick hon efter de avslutade skoldagarna hem och undervisade småsyskonen.

– Jag kunde ägna flera timmar åt att få dem att begripa svåra mattetal när de var typ fyra år. Jag fann en stor glädje i det där och det gör jag fortfarande.

Det är tidig vår på Öland, och blåsigt. Så kallt att de som samlats för en virussäker skrivartreff under den gamla kastanjen i Gärdslösa prästgårds trädgård har enats om att trots allt vara inne, åtminstone en stund. Nu sitter

Tove, och de fem som hon ska handleda, i ett av rummen på prästgårdens övervåning. På bordet assietter med halvättna hembakta surdegsfrallor. Äkta mattor på golven och blompedestaler. En doft av gamla tapeter och damm.

– Jag vill, säger Tove, att ni nu väljer ut en gestalt ur det skrivprojekt ni har tagit med er hit. Det kan vara en romanperson, förstås, men också någonting annat. Ett väsen. Ett djur. Ett träd.

De fem runt bordet har alla ett bokprojekt som de vill komma vidare med. Allihop brottas de med något, eller har fastnat någonstans, eller söker någon annans blick på texten.

Det är i sin roll som regionförfattare som Tove har samlat dem. Sedan slutet av förra året är hon anställd av Vimmerby kommun för att på 40 procent av sin arbetstid verka som »konstnärlig ledare för författande och skrivande«, och därtill driva olika former av litteraturprojekt i Kalmar län. Det hela finansieras med medel från Kulturrådet.

I just den här gruppen finns människor vars skrivande Tove finner intressant. Hon hoppas att de ska kunna lära av varandra, ta del av varandras skrivprocesser. Nu drar hon efter andan, frågar:

– Vad är den här gestaltens högsta önskan?

– Vart är gestalten på väg?

Alla böjer ner sina huvuden, börjar skriva.

Efter att ha besvarat flera frågor från Tove har deltagarna skrivit någonting som liknar ... en personteckning? Nja. En lista? Ja, snarare. De har funderat över vilka ting som

finns vid gestaltens sovplats, återskapat gestaltens barndomsminnen och försökt ringa in vilken sorts plagg gestalten bär.

– Helt otroligt egentligen hur lätt det gick att besvara de här frågorna. Som om jag bara visste, även om jag inte hade en aning, säger författaren Anna Winberg Sääf förvånad.

Utanför fönstren syns vårtecken: humlor som dråsar mot fönsterrutorna, traktorer som arbetar sig fram över öländsk åkermark. Himlen är grå, ett lätt regn faller.

– Jag har en tanke, säger Tove, om att i alla konstverk ... eller åtminstone i alla konstverk jag tycker om, finns en hemlighet, eller en gåta, någonting jag inte får veta. Så nu vill jag be er att fundera: Finns det en sådan gåta i ert skrivprojekt?

– Ska vi skriva ner den? undrar någon.

– Nej, tänk lite på det bara, svarar Tove och fortsätter efter att de fått en stunds betänketid:

– Om den här hemligheten hade en färg ... vilken färg skulle den ha?

Tove Folkesson

FÖDD: 1981 i Stockholm. Uppvuxen i Kalmar.

BOR: I Gärdslösa på Öland.

BAKGRUND: Har en magisterexamen i svenska och har därtill studerat musik, arkitektur, pedagogik och teater, och på Författarskolan vid Lunds universitet. Undervisar i skrivande, och är utöver författarskapet också aktiv som sångerska och låtskrivare.

UTGIVNING: *Tegelkartor* (2011), *Det enda som är gratis i Malmö är utsikten ur Malmö* (med Tomas Klas Ekström och Freke Rähä, 2012), *Kalmars jägarinnor* (2012), *Sund* (2015), *Ölandssången* (2017), *Hennes ord* (2019).

Tove Folkesson hittade sitt sätt att uttrycka sig först i vuxen ålder. Hon är inte autodidakt, utan hämtade sina kunskaper och metoder från andra författare och på utbildningar, säger hon.

För vad gäller kreativt skapande, växte hon alltså upp utan den kunskap som annars ofta ärvs från föräldrar.

– Det är ingen slump att många debuterande författare

De fem som ingår i den skrivargrupp Tove Folkesson samlat ska släppa in varandra i sina skrivprocesser. Flera av dem tycker att det är skört och lite ängsligt att läsa upp sin text för de andra.

Konsten att handleda andra

Den som vill handleda andra i deras skrivande ska förstås vara skicklig på text. Ännu viktigare är att se människan bakom texten.

Skrivandet är ensam. Ett isolerat slit på den egna kammaren, kantat av tvivel och självkritik. Därför är också behovet stort av någon annans blick, någon annans uppmuntran. För det ändamålet finns en uppsjö av lektörer, redaktörer, skrivcoacher, korrekturläsare, handledare, skrivpedagoger, betaläsare och responsgrupper, redo att bistå aspirerande författare (vanligtvis mot betalning).

Ofta ordinerar skrivtekniska åtgärder för en färdig text. Manus läses, förslag på förändringar levereras. Men att handleda någon handlar inte bara om att titta på en redan skriven texts styrkor och brister. Det menar Helena Fehrman, huvudlärare på Skurups folkhögskolas skrivpedagoglinje, där 18 elever varje år genomgår den ettåriga distansutbildningen.

– En text skrivs aldrig i ett vakuum, den skrivs av någon. Det är den personen man ska jobba med, och man behöver ha en förmåga att vara lyhörd för den personens drivkrafter. Ofta ska man finnas vid någons sida medan texten är på väg fram, lite som en barnmorska.

Helenas erfarenhet är att en stor del av skrivprocessen handlar om att ta reda på vad man vill skriva, och att det tar tid.

– Att handleda någon är att hjälpa den som skriver att upptäcka berättelsen, eller riktningen.

För att kunna arbeta så, är det förstås en stor fördel att själv ha skrivit. En handledare behöver kanske inte ha ett aktivt författarskap, men däremot vara skicklig på text och ha egen erfarenhet av att ta en skrivprocess hela vägen in i mål. Dessutom behövs en bred orientering; att man helt enkelt har läst många olika sorters texter och förstår att bra texter kan se ut på många olika sätt.

Minst lika viktigt är, enligt Helena Fehrman, psykologisk kompetens. Hon säger att den finns naturligt hos vissa av hennes elever, medan andra behöver arbeta för att hitta lyhördheten och känsligheten som krävs för att handleda. Handledaren ska bedöma texten, men också förstå den. Hur har texten byggts upp? Hur fungerar den? Vad vill författaren?

– Läser du så, stannar du inte vid att texten är till exempel förvirrande, utan tänker: »Vad är det som är förvirrande?« Det hela är kanske skrivet med för många bisatser. Eller så vet jag som läsare inte riktigt var i rummet

jag befinner mig, eller vem det är som pratar. Men det kan också vara större saker, som att författaren inte har bestämt sig för vad texten egentligen ska handla om, eller att jag får en känsla av att tappa riktningen när jag läser. Ju mer jag förstår vad en känsla eller en värdering beror på, ju mer förstår jag texten.

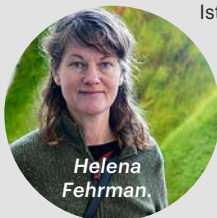
En handledare bör följa skribenten så nära att hen vet var i processen skribenten befinner sig. Är det en inledande och helt okritisk läsning som ska göras? Eller bara ett orienterande samtal? Eller har det blivit dags att prata om detaljer, och diskutera textens konkreta uppbyggnad? Att säga fel saker, eller rätt saker i fel skede, kan i värsta fall sabotera för den man vill hjälpa.

Ett bra sätt för att undvika det problemet är att använda öppna frågor, för att den som skriver själv ska komma till insikt om vad texten behöver.

Istället för att säga att en text är splittrad och ofokuserad, kan den som coachar ställa frågor: »Vad vill du att den här texten ska handla om? Vilket är ditt huvudsakliga tema?«

Var tycker du att det temat syns tydligast i texten?«

– Coachning bygger på idén om att en tanke eller insikt blir starkare när man får komma på den själv, istället för att någon annan talar om den för en, säger Helena Fehrman.

Helena Fehrman.

har kulturellt arbetande föräldrar. Barn som växer upp så har med sig en massa kunskap som bara överförs, utan att de ens märkt det. Det är ett oerhört privilegium att få träning i hur man skapar en kreativ praktik ändå från det att man föds. På det sättet är det också en klassfråga, detta att lära ut.

– När jag romandebuterade fick jag tidigt höra från flera olika håll just att jag hade en egen litterär röst. Som om det var något som bara spontant hade hänt, en härlig överraskning. Men jag har arbetat hårt för det. Och det är nog ofta så när man har gjort en resa, att när man ser de som står på samma plats där man själv förut befann sig, vill man hjälpa dem framåt.

Hon säger att det kan låta kontroversiellt, eller motsägelsefullt, men att det faktiskt handlar om att »lära ut originalitet«.

– När jag blev tonåring och vuxen kunde jag av någon anledning förstå att det jag gjorde, att min konstnärliga röst, liksom var ... helt ooriginell. Den var inte min egen, den var inte personlig, den var bara väldigt ytlig. Det var smärtsamt att inse men det gjorde också att jag började en sorts sökande.

Tove Folkesson hade läst naturvetenskaplig linje på gymnasiet och börjat på teknisk högskola. Men hon hoppade av, och skulle komma att ägna fem år åt ett arbete som hon beskriver som »superfokuserat«, även om mycket av det hon gjorde kunde framstå som »otroligt flummigt«. Bland annat gick hon ett helt år på en teaterutbildning som hette »Att avtäcka instrumentet«, som gick ut på att lära sig att använda kroppen och rösten.

– Det fanns en linje i alltihop, och den linjen var att jag ville hitta min egen röst. Och det är det jag vill lära ut, för det finns så många människor som längtar efter sitt uttryck. Jag vet ju hur mycket jag längtade efter mitt.

Hon säger att det känns särskilt viktigt att få

hjälpa dem som, liksom hon, vuxit upp utan tillgång till sin kreativitet.

– Jag har blivit sedd lite som en feministisk författare men egentligen är klass är en fråga jag ägnar mig mer åt. Vem känner att den har en röst som borde få höras? Som handledare och lärare vill jag ge röst åt grupper och personer som tystats, som inte hörs i offentligheten. Men det som är svårt är... ja, det skulle helt enkelt bli märkligt att leta upp personer och säga: »Hej, du borde tala«. För det måste komma inifrån.

Ett tag jobbade hon som skrivlärare på folkhögskolan på Fryshuset i Stockholm.

– Där fanns många killar som hade hamnat i missbruk och kriminalitet och sedan förmåtts att »ta tag i sina liv«, som det heter. Deras känsla för att deras röster var viktiga var inte ens noll. Den var minus. De hade lärt sig att för att komma in i samhället skulle de skärpa sig, och vara tysta, och göra som alla andra, och stänga av sina egna

impulser, för deras impulser hade lett dem så fel. Det var smärtsamt att se. Men det var också otroligt roligt att jobba med deras språk och berättelser, för där fanns väldigt mycket energi. Kreativitet är en urkraft som man måste lära sig att kanalisera. För den kommer från en källa som är explosiv och som kan leda en helt fel.

För det var inte bara lustfyllt att söka sin egen röst. Till en början tyckte Tove Folkesson att det var fantastiskt att leta efter sitt uttryck, att hitta det där som så många skrivande människor famlar efter. Metoderna. Nycklarna. Att göra utrymme åt skrivandet i sitt liv.

Samtidigt förstod människorna omkring henne inte alls varför skrivandet var så viktigt för henne. För dem framstod hennes längtan som en underlig livskris.

– Jag kände mig ifrågasatt och började gömma mig och mitt skapande. Det är sårbart att visa upp sin längtan att skapa innan man har blivit

»Jag kände mig ifrågasatt och började gömma mig och mitt skapande.«

Arbete pågår.

Tre personer i Tove Folkessons skri­var­grupp berättar om sina projekt:

Mathias Nilo

Södra Bårby, Öland

»Jag har just sorterat i en massa färdigskrivet material, och riktigt dväljt i det förgångna. Efter vår förra skri­var­träff stannade jag på hemvägen och slog en drill, och där kom jag på vad jag ska skriva. Det är ett tema som är verkligt utmanande. Nu har jag gett mig i kast med ett upplägg, och kämpar med mitt synopsis. Annars är jag egentligen en mer intuitiv skri­vare.«

Niels Vonberg

Mörbylånga, Öland

»Jag är född i Nederländerna men nu bor jag i Sverige och skriver på svenska. Jag upplever svenskan som mycket mer precis än nederländskan. Den svenska ordboken är tjockare och det svenska språket erbjuder fler ord för att säga samma sak. Nu vill jag försöka skildra mitt nya hem Öland, och den öländska naturen, i poesi.«

Anna Winberg Sääf

Lerkaka, Öland

»Jag arbetar med en sorts prosalyrisk skildring av en känsla av att ha levt som andra gestalter i tidigare liv. Det här är en text som funnits med mig länge. Jag har skrivit i både den här och andra genrer, men med just det här materialet kommer jag liksom inte vidare. Jag är perfektionist och har så lätt att bli blockerad. Så jag hoppas att den här gruppen ska bli mitt antidote.«

tillräckligt bra. Men om man inte får skriva pinsamma tonårsdikter när man är tonåring, när ska man då skriva pinsamma tonårsdikter? Jag gjorde det som 25-åring när mina kompisar hade börjat köpa hus och få riktiga jobb. Det var nog därför jag kände att jag behövde isolera mig.

Tove blev långsamt mer och mer radikal. Hon började avstå från precis allt som kändes det minsta hämmande. Alla relationer som hon kände att hon inte kunde vara sig själv fullt ut i, alla jobb, alla aktiviteter ... Till en början bodde hon inneboende i en lägenhet i Stockholm och hade väldigt få sociala kontakter. Snart kändes även det kvävande. Det enda viktiga var att hennes skrivande fick utvecklas, fullt ut. Så hon åkte till Öland, bodde helt ensam i en liten stuga, isolerad från omvärlden, helt frikopplad från alla tänkbara sammanhang. Ingen kunde kräva någonting av henne. Hon krävde ingenting av någon annan.

- Jag gjorde helt avgörande upptäckter i det tillståndet. Säkert

var den tiden viktig för att jag skulle kunna skriva på det sättet som jag skriver. Det var en väldig resa ut i en stor rymd där livet var stort och märkvärdigt. Men också ... ohanterligt. För man är inte speciellt stark när man är ensam. Det var väldigt härligt, tills jag tappade greppet. Då blev det väldigt obehagligt.

Hon insåg till slut att hon var oerhört isolerad. Och att hon faktiskt också hade slutat skriva, just eftersom hon var så isolerad. Hon fick inga

intryck, visste ingen som hon kunde luta sig emot, hade ingen känsla av att någon behövde henne eller hennes ord.

Det slutade med att hon hamnade i en gränspsykos, ett slags tillstånd mellan mani och psykos. Hon blev sjukskriven och fick flytta från Öland, till sin mammas källare. Där låg hon sedan

och skrev - om sin uppväxt. Försökte tillfriskna, förstå vad det var som hade hänt. Som gått så fel.

- Det där hade kunnat gå ... på många olika sätt. Jag lyckades landa med fötterna på jorden men det tog ganska många år att hitta tillbaka in i samhället.

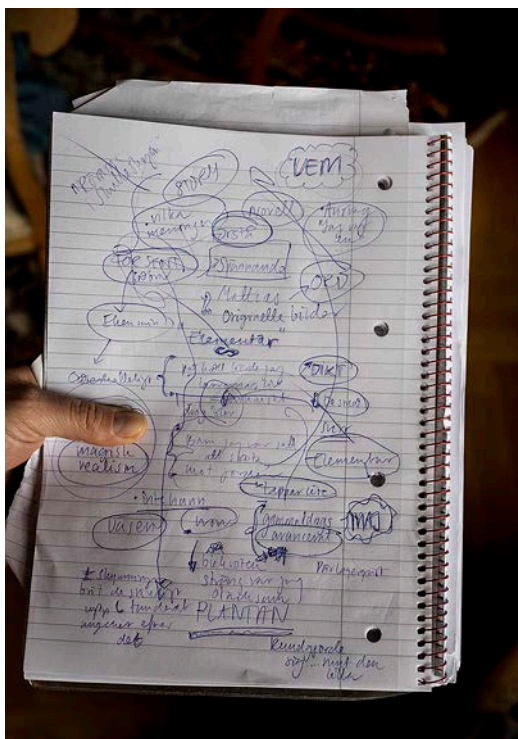
Nu mera känner hon en ödmjukhet inför hur mycket hon faktiskt behöver andra. I dag bor Tove ihop med sin fru och deras bebis i ett hus på Öland, och hon har byggt upp rutiner för att inte fastna i sitt skapande.

- Jag skriver till exempel aldrig på kvällar och helger. Det kan låta banalt, men även om man vill utforska skrivandet måste man också äta, sova och träffa andra människor. Vara en del av samhäl-

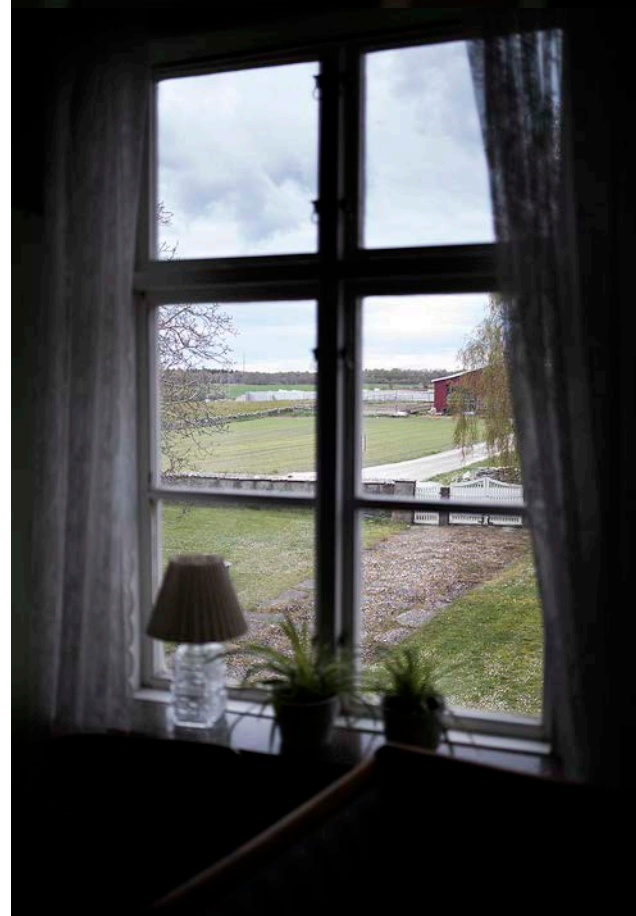
let. Min roll som regionförfattare, till exempel, är en sådan sak som gör att jag känner mig viktig för andra.

På Gärdslösa prästgårds övervakning hörs bara kulspetspennornas raspande och det mättade tappappandet från en laptops tangentbord.

De som sitter här har alla olika bakgrund. Tove Folkessons förhoppning är att få följa deras skriv-

Anna Winberg Sääfs kollegieblock fylls under dagen. För henne handlar det nu om att hitta ett sätt, och en struktur, för att skriva det hon vill berätta.

»Det finns inget roligare än att hjälpa människor finna sitt eget guld!«

projekt under lång tid. Nu ägnar de återstoden av dagens tre avsatta timmar åt att prata om varje persons skrivande. Niels Vonberg är hitflyttad från Nederländerna. Han har just lagt ner försöket att skriva en roman på sitt nya modersmål; språkbarriären blev för hög. Istället vill han försöka skriva poesi på svenska.

För de andra läser han upp en kort dikt. Tove blundar när hon lyssnar. Läger då och då handen mot bröstkorgen och trummar med fingertopparna.

Efteråt är de allihop imponerade över Niels sätt att hantera ett språk som inte är hans modersmål.

– Genialt, säger Tove. Jag får lyckokänslor.

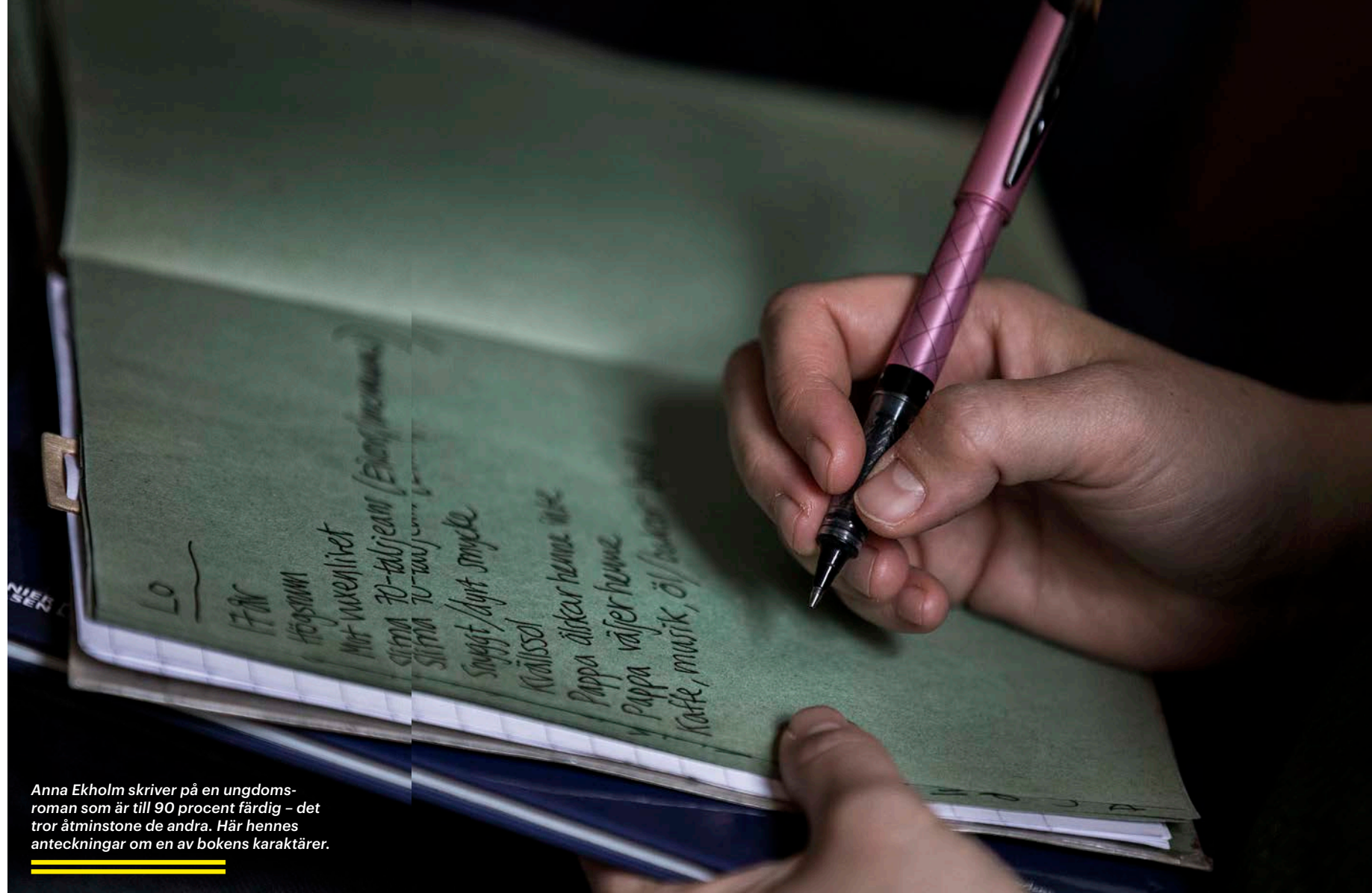
Efter att alla fått berätta, läsa upp text och visa bilder, summerar hon dagen. Tove ser många kopplingar mellan de olika deltagarnas skrivprojekt. Här finns natur, klimat, födande, reinkarnation. Beskrivet genom allt från finstämda skildringar av fröers knäppanden och fågelägg som krackelerar, till ett »elementarväsen« som lever i en gammal ek och suggestiva fotografier av blad och bortvända blickar.

Några av de fem snuddar vid samma teman. Några vill bygga sina berättelser på liknande sätt. En av utmaningarna blir kanske just att, som Tove funderat kring, »lära ut originalitet«. Att hjälpa var och en hitta *sitt* sätt att berätta. Med sin röst.

Snart har det blivit dags för dem att åka hem till sina skrivbubblor igen.

– Vi ses ju om tre veckor, lovar Tove. Då blommar säkert syrenen. Bara en sån sak!

Det är det här allting handlar om för Tove Folkesson. Inte perspektivval, dramaturgiska kurvor och berättarteknik. Utan det mystiska och fantastiska med att leta sig fram

Anna Ekholm skriver på en ungdomsroman som är till 90 procent färdig – det tror åtminstone de andra. Här hennes anteckningar om en av bokens karaktärer.

till det man vill berätta, och hur. För henne handlar det ofta om diffusa saker. Som att »låta livet hända en«.

– Att hitta sitt uttryck är en kombination av att träna på att skriva och att våga släppa kontrollen. Att känna livet i sig, och få kontakt med det. Det var Bodil Malmsten som sa: »Man får se till att vara hemma när dikterna kommer.« Skrivande är spontant och okontrollerat, men man behöver rutiner som gör det möjligt. Som en skrivargrupp, eller en utbildning, eller bara att lära sig metoder som gör att man faktiskt blir klar. Där kan en handledare vara värdefull.

Hon säger, återigen, att här finns ett klassperspektiv. Den som aldrig sett någon i sin närhet

ta ett konstnärligt projekt i mål, med all den lycka och vända det innebär, kan bäva för satsningen. Kan jag? Får jag? Klarar jag det? Och mer krasst: den som behöver arbeta hårt för att försörja sig har kanske inte möjlighet att skriva fem manus som blir refuserade innan bokdebuten till sist kommer.

Tove Folkesson vill stärka dem hon handleder. De ska våga ta sig tid till berättelserna, och skapa en vardag där skrivandet ryms.

– Om man lever ett liv i ständig stress, där man ständigt är uppkopplad i olika samtal, kommer man inte att kunna höra de där lågmälda signalerna som visar att en text är på väg. Jag tror att alla skrivande människor kan relatera till det där.

Att man hör en ton. »Där, där har vi något som skulle kunna bli något!« Men då måste man vara där.

Hon beskriver det som att hon vill leda människor till den där explosiva källan i dem själva, där de kan hitta sådant som är meningsfullt både för dem och andra.

– Det finns inget roligare än att hjälpa människor finna sitt eget guld! Det är stora ord men jag har ingen ambition att göra någonting mindre än det. Sedan lyckas jag väl inte alltid. Vissa vill bara ha lite snabba tips om dramaturgi ...

Hon skrattar.

– ... och då är jag egentligen inte rätt person. ☹

FOTO: GUSTAF JÄRNLING

- ▶ Två lösningar återstod, den ena var otänkbar.
| **INGER KEIVANLO**
- ▶ Han satt och tänkte på våfflor, så befängt. Ingen gräddade våfflor längre. Han hade inte sett en människa på två dar.
| **ANKI BERGENLIND**
- ▶ Det var slitsamt för oss att vi aldrig visste var jag skulle vakna upp härnäst, men mitt ständiga sömngående var ändå inte vårt största bekymmer. | **VERONIKA STEMME**
- ▶ Han hade rest till hennes stad. Hon skulle möta honom när han kom fram. 172 minuter senare hånlog de nya skorna mot honom.
| **JORINDE VAN DONGEREN**
- ▶ Och bänken! Vem fan hade konstruerat den vidriga bänken? Han mådde illa bara av att se den och satte sig darrande ned med hängande huvud. | **JOHAN ENGMAN**

NY TÄVLING

EN BILD – EN BÖRJAN

Skriv inledningen till en historia med max 25 ord, baserad på bilden här nedan.

De fem bästa inledningarna belönas med ett exemplar av Sören Bondesons bok *Konsten att döda*. Så skriver du en kriminalroman.

Vi vill ha ditt bidrag senast fredag 24 juli.

Skicka in ditt bidrag på
[Tidningenskriva.se/bildbidrag](https://tidningenskriva.se/bildbidrag)

FOTO: GUSTAF JÄRNLING

DU KAN ALDRIG HÄRMA FÖR MYCKET

Etablerade författare säger gärna att »den som vill bli bättre på att skriva ska läsa mycket«. Det är sant. Men bara halva sanningen.

För när vi läser en roman första gången är vi fokuserade på berättelsen, och de bilder och tankar som berättelsen skapar i hjärnan. Men vi tänker ogärna på *hur* författaren har gjort, eftersom sådana funderingar för oss bort från just de bilder och tankar som berättelsen ger oss. Faktum är att ju mer vi gillar boken, desto mindre funderar vi på hur den är gjord.

Visst kan ordrikedom, ordvalörer och tempo ändå omärkligt ta sig från boksidorna och in i din själ. Men om du verkligen ska lära dig något av dina förebilder, måste du återvända till böcker som du redan har läst. Vad är det du gillar? Kan du göra likadant?

RISKERAR MAN DÅ INTE att tappa sin »unika röst« om man snor från sina favoritförfattare? Jo. Skrivaredaktionen har flera gånger hört förläggare beklaga sig över hur många mediokra sexskildringar som vällde in efter *Fifty Shades of Grey*-succéerna, och hur alla plötsligt ville skriva skojiga skildringar av skojiga gamlingar efter att världen hade förälskat sig i *Hundraåringen som klev ut genom fönstret och försvann*. Men den risken är lätt att parera; det är inte författarnas berättelser du ska stjäla, utan deras teknik. Låna specifika grepp och tillvägagångssätt, och använd dem sedan för att skriva din egen berättelse.

ALLA FÖRFATTARE står på andra författares axlar – på samma sätt som en arkitekt inte skulle rita sitt första hus utan att först hämta inspiration och kunskap från kollegor och föregångare. Vare sig arkitekter eller författare bygger någonsin något som är hundra procent eget. Det vore bara dumt att försöka.

På de följande sidorna möter du sex författare som var och en har använt sig av tydligt utmejslade stilistiska grepp för att nå sina mål. Du behöver inte älska just de här författarna, eller använda just de här greppen. Men du har alltid nytta av att gå tillbaka till böcker som du har gillat, och fråga dig:

Hur gör de egentligen?

Tobias Regnell och Johanna Wiman

JULIO CORTÁZAR (1914–1984)

Upplöser gränsen mellan verkligt och överkligt

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

Det var Gabriel García Márquez som fick Nobelpriset och hans *Hundra år av ensamhet* som blev en klassiker och bestseller. Men det är argentinaren Julio Cortázar som är »författarnas författare« inom den latinamerikanska vågen, »el boom«, som sköljde över världen med sin berättarglädje och magiska realism från 60-talet till en bit in på 80-talet.

HÅLL UTKIK EFTER:

Hur realismen lägger grunden för fantasin.

På några korta meningar kan Cortázar etablera en miljö och några karaktärer som är lika trovärdiga som intresseväckande. Sedan tar han läsaren i handen och traskar vidare till det otroliga eller absurda, utan att läsaren märker var gränsen går. Och så tillbaka igen. På så sätt illustrerar han ett av den skönlitterära författarens grunduppdrag: att göra fantasin verklig, och verkligheten fantastisk.

Där dagens autofiktions vistas i ett slags gränsland mellan fantasi och verklighet, utforskar Cortázar och hans efterföljare ett annat – som ofta framstår som mer inspirerande.

I en berömd novell, *Intaget hus*, bor två medelålders syskon sedan barndomen i ett älskat släkthus. Vardagen pågår med sina rutiner och ritualer men plötsligt hörs ett märkligt ljud, lite som en dämpad konversation, och de normalt så sansade syskonen överger i panik en del av bostaden.

Det slutar med att »de« har tagit över hela huset. En annan novell, *Förföljaren*, om en marijuanamarinerad, lätt maskerad Charlie Parker, är en fantastisk miniskildring av vilken självförbrännande världsstjärna som helst som har för mycket talang för sitt eget bästa (Amy Winehouse, Diego Maradona, Jimi Hendrix ...). Här är det själva tiden som tänjs ut och löses upp, samtidigt som Cortázar presenterar sitt eget konstnärliga ideal genom jazzgiganten – och problemen med att leva upp till samma ideal genom novellens berättare, biografiförfattaren Bruno, som får personifiera det rimliga och realistiska.

En vaken läsare ser snart hur Cortázar arbetar. Och samtidigt är det ... magiskt. Tidens, rummets och tankens röda trådar slår knut på sig själva. Eller som Gunder Andersson skrev i en recension av Cortázars *Samlade noveller I-II*. »I det absurda, fantasifulle, sagoaktiga, är Cortázar mycket konkret, i det vardagliga kan han chockera. Plötsligt, i den mest sakliga information kommer det in oroande moment som ställer allt på huvudet, något farligt mitt i det mest banala.«

TOBIAS REGNELL

LÄSTIPS:

Samlade noveller I-II (två band, 2007)

Hoppa hage (roman, först utgiven 1996, nyutgåva 2015); *Rayuela* (1963)

Skriva NR 3-2020

ZADIE SMITH (1975–)

Skapar komplexa konflikter

FOTO: DOMENIQUE NOBOKOV

Romaner drivs av konflikter. Det är ett råd som brukar upprepas; att man som författare tidigt bör presentera åtminstone en konflikt, gärna flera, som ska driva berättelsen framåt.

Men det spelar förstås roll vilken sorts konflikt du som författare skapar. En trist, förutsägbar eller klyschig konflikt lyfter inte med automatik en berättelse. Ska den alkoholiserade snuten ta ett återfall? Tja, troligtvis. Kommer de två bråkande bröderna att också bråka om farsarvet när farsan dör? Jo. Däremot kan en djup, komplex och oväntad konflikt räcka för att bygga ett helt litterärt universum. En av de samtida författare som är skickligast på att skapa sådana mångbottnade konflikter är Zadie Smith.

Hon debuterade som 25-åring med romanen *Vita tänder*, för vilken hon belönades med en rad priser, och etablerade sig snabbt som en internationell författarstjärna. Redan från första boken syntes henne förmåga att skriva stora och rika romaner med temperamentsfulla och yvigt tecknade karaktärer, som hade de mest fantastiska bråk.

I *Om skönhet*, till exempel, står en pappa, en mamma och deras tre barn i centrum, och familjemedlemmarna är så fylligt framskrivna att de var och en för sig hade kunnat bära en

egen roman. Pappan Howard är en bitter brittisk, dedikerat ateistisk, konstvetare med en edsvuren fiende i den högervidne akademikern Monty Kipps. Sonen Jerome väljer att följa Jesus, vilket driver fadern till vansinne, och förälskar sig därtill i fienden Monty Kipps dotter. Mamman Kiki, en »före detta smal

sexig medborgarrättsaktivist« som blir bedragen av sin make, förlåter honom, fast blir vän med Monty Kipps fru Carlene, som i sin tur inte har berättat för sin familj att hon är döende i cancer ... Så fortsätter det, med hemligheter, missförstånd och elakheter som går kors och tvärs i alla tänkbara riktningar.

Zadie Smiths böcker är

skarpssinnigt strukturerade, oupphörligt underhållande och – osannolikt nog – fullkomligt trovärdiga.

JOHANNA WIMAN

HÅLL UTKIK EFTER:

Ordväxlingen. Zadie Smiths karaktärer skäller, surar och tjuvnyper varandra med finesse. Som när skolflickan Tracey i *Swing Time* trycker dit berättarjaget genom att göra klart att hon själv behärskar dansstegen wings bättre: »Alltså, sa hon utan att höja blicken från skärmen, »man kan inte få silver utan att göra wings, och guld kan du glömma. Så varför ska din pappa komma och titta när du gör bort dig. Ingen jävla mening, eller hur?«

LÄSTIPS:

Vita tänder (roman); *White teeth* (2000)

Om skönhet (roman); *On beauty* (2005)

Swing time (roman); *Swing time* (2016)

Skriva NR 3-2020

TOM WOLFE (1930–2018)

Låter karaktärerna färga sin värld

Aven om vi lever i samma stad, så lever vi i helt olika världar. Det visar Tom Wolfe tydligt i sina böcker.

Wolfe berömmelse sköt fart på 1960-talet när han och en handfull andra amerikanska journalister förnyade tidsningsreportaget genom att börja använda stilgrepp från skönlitteratur och film. De arbetade med tydliga scener, jagade talande detaljer och använde sig till och med av inre monolog, baserad på grundliga djupintervjuer med människor i reportagen. Samtidigt vände sig *The New Journalism*, som rörelsen kom att kallas, bort från journalistikens traditionella bevakningsområden. Istället gav de sig ut i det myllrande amerikanska 60-talet. Hippies, medborgarrättsrörelsen, Hells Angels, rymdkapplöpningen ... allt skildrades så närgånget som möjligt.

Tom Wolfes vana vid noggrann research och hans förstahandskunskap om högt och lågt i det amerikanska samhället gav honom viktiga verktyg när han gick över till romaner. Den skönlitterära debuten *Fåfångans fyrverkeri* blev en bestseller och huvudpersonen Sherman McCoy en referensfigur i det sena 80-talets yuppiekultur (boken filmatiserades med Tom Hanks som McCoy).

Wolfes romaner har oftast tre, fyra huvudpersoner från diametralt olika

delar av samhället. Alla skildras inifrån, i tredje person. Olika kapitel har olika huvudpersoner och deras livsöden vävs in i varandra, ofta genom ett brott som tvingar fram konflikter eller oväntade allianser mellan rik

och fattig, svart och vit, anklagad och sanningsökare. Strukturen ger Wolfe möjlighet att briljera med sin förmåga att fånga och återge dialog, livsstilar och tankebanor från alla skikt i samhället.

Böckerna kan ibland bli programmatiska och de sista romanerna (som Tom Wolfe skrev i

80-årsåldern innan han dog 2018) är tämligen gubbsjuka. Men under ett halvsekel lyckades han på ett unikt sätt skriva fram tidsandan – eller snarare »tidsandorna« – genom sina karaktärers ögon.

TOBIAS REGNELL

HÅLL UTKIK EFTER:

Statusmarkörer. Vem äter en leverpastejmacka med gurka? Vem äter en toast med paté och cornichon? Och vilken skillnad är det egentligen? Människor lever i olika miljöer men jagar också lyckan med olika medel, gör olika värderingar av sin omvärld och framställer sig på olika sätt. *The world is a stage* – det märks tydligt när Tom Wolfes karaktärer pratar och agerar.

LÄSTIPS:

Fåfångans fyrverkeri (roman); *The Bonfire of the Vanities* (1987)

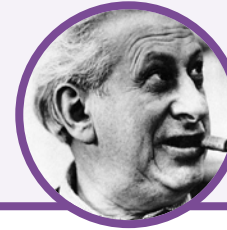

Rätta virket (non-fictionroman); *The Right Stuff* (1979)

Trippen (reportagesamling); *The Electric Kool-Aid Acid Test* (1968)

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

STUDS TERKEL (1912–2008)

Lyfter det muntliga berättandet

Efter många år i skymundan har den genre och skrivteknik som kallas *oral history* lyfts fram, genom bland andra Svetlana Aleksijevitj som 2015 belönades med Nobelpriset. Hennes metod för att väva samman vittnesmål till en övergripande berättelse om »Sovjetmänniskan« har inspirerat många.

Nestorn på området är dock amerikanske Studs Terkel, som enligt tidningen *Time Out* kunde »locka fram intressanta livsberättelser ur en lyktstolpe«. Under 45 år programledde han ett radioprogram fem gånger i veckan, och det var där hans människointresse växte och hans intervjuteknik vässades. Terkel – liksom Aleksijevitj – är en mästare på att lyssna och fråga, och sedan kondensera fram essensen av en människas upplevelser och tankar. Som läsare får man ta del av samtal så djuplodande och ärliga att man börjar undra vad man egentligen pratar om med sina egna bästa vänner.

En anledning till att dessa böcker blir bra är att de går rakt på de stora frågorna och livsberättelserna. Men magin skapas av *kören* av röster som berättar om en plats, ett ämne eller en tidsperiod. Summan blir större än enskildheterna.

Studs Terkel har skrivit *oral history*-böcker om så olika saker som Chicago, ras, andra världskriget (*The Good*

War belönades med Pulitzerpriset 1985), arbetslivet, tro och döden. Han har skrivit om sådant han tänkt mycket på, och som han därför velat höra andra berätta om. Böckerna om just tro och döden skrev han följaktligen i 90-årsåldern.

Naturligtvis finns det hur många oskrivna böcker som helst i den här genren även från den svenska verkligheten. Och skrivsättet lånar sig även till skönlitteratur, för den som kan fantisera fram så många röster, så många liv.

TOBIAS REGNELL

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

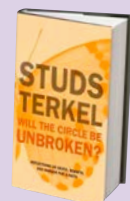
LÄSTIPS:

Hårda tider. Amerikaner berättar om den stora depressionen (intervjubok); *Hard times* (1970)

Chicago. Röster från ett sekel (1999, samlingsvolym inklusive författarintervju)

Will the Circle Be Unbroken: Reflections on Death, Rebirth and Hunger for a Faith (intervjubok, 2001)

KRISTINA SANDBERG (1971–) Skiftar tempo med Majs humör

FOTO: MARIA ANNAS

En romanperson är inte statisk. Varje stund, dag, vecka och år befinner sig människor i olika sorters sinnestillstånd. Ibland är vi lugna och harmoniska, ibland stressade, ibland lågmälda, ibland sorgsna eller oroliga. Ofta beror det på att någonting skett, andra gånger begriper vi inte vad som får känslorna att skena.

En författare som aktivt använder detta faktum för att förstärka sin gestaltning är Kristina Sandberg.

Sandberg fick stort stora erkännande med »Maj-trilogin«, en episk berättelse om en hemmefrus liv som börjar med att Maj blir gravid utanför äktenskapet. Berättelsen följer sedan Maj genom livet, och hennes humör präglar rytmen i böckerna.

I den första boken, *Att föda ett barn*, som utspelar sig 1938, har den 21-åriga Maj blivit gravid med en äldre, alkoholiserad man ur övre medelklassen. Hon »räddas« genom ett hastigt giftermål, och måste nu orientera sig i en helt ny värld, som fru i överklassen, åt en lynnig man, med ett barn i magen. Inuti henne skenar paniken – hon har förlorat kontrollen över sitt liv. Detta låter Sandberg läsaren förstå genom en text med långa, stressade, flödande meningar utan slut, som i de mest ångestladdade partierna av boken kan sträcka sig över flera sidor. Läsaren erfar Majs instängdhet, hennes presade andhämtning: »Så ska assietterna

samlas in och dukas ut, hon får äta sina sandwichar sedan, de andra är väl redan färdiga nu, ja och det går en ryckig rörelse längs med bordet när gästerna tafatt räcker varandra förrättstallrikarna att stapla på hög, men

Dagny reser sig och tar en stapel i famnen, lilla vän, säg till om vi kan hjälpa dig med något, och ännu balanserar hon mellan svindlande höjder och avgrundens rand – nej, det har redan släppt, fästet – assietterna måste hon låta vara på den rostfria diskbänken med res-

ter och allt, annars blir fisken feshjum, och hon hör sin röst och ändå inte, att nu måste ni börja med det samma så inte fisken kallnar...«

Ovanstående är bara en tredjedel av hela meningen. I de följande böckerna lugnar sig Maj något; hennes tillvaro landar men nya känslor färgar tempot och språket: ledan, oron, längtan bort. Så lyfts ett »vanligt« liv till tre ovanliga böcker, som krupit in i kroppen på hundratusentals läsare.

JOHANNA WIMAN

HÅLL UTKIK EFTER:

Kommateringen. Vissa av Sandbergs meningar är hela sidor långa. Det låter ogörligt, men möjliggörs av en finkalibrerad användning av andra skiljetecken. Undersök vad kommatecknen gör för tempot och tydligheten. Fundera också över när Majs känslor är som starkast, och hur det manifesterar sig i texten.

LÄSTIPS:

Att föda ett barn (roman, 2010)

Sörja för de sina (roman, 2012)

Liv till varje pris (roman, 2014)

JONATHAN SAFRAN FOER (1977–) Använder boksidornas möjligheter

FOTO: JEFF MERMELSTEIN

»Låt texten tala för sig själv« är ett gammalt mantra i bokbranschen. Miss-tänksamhet väcks genast på förlagen om ett romanmanus försöker betona saker och väcka uppmärksamhet med *kursiva partier*, VERSALER och **konstiga typsnitt** snarare än väl valda adjektiv och en spänstig dialog.

Det struntar Jonathan Safran Foer i. Inte heller väjer han för att skriva fackböcker om minerade ämnen som köttindustrin (*Äta djur*) och klimatet (*Det är vi som är klimatet*), eller romaner om Förintelsen (*Allt är upplyst*) och 11 september-attackerna (*Extremt högt och otroligt nära*). Han har mycket på hjärtat och använder de medel som står till buds för att suga in och övertyga läsaren, trots att det ger honom en hel del smällar från recensenterna.

Längst går han i romanen *Extremt högt och otroligt nära* där han lägger in bilder, fyller sidor med siffror, ringar in viktiga ord, lämnar vissa sidor helt tomma sänar som på en mening, skriver enbart med versaler ... När en karaktär berättar en historia som blir alltmer plågsam, blir radavståndet och avståndet mellan orden också allt mindre i ett slags illustration av ångesten – tills sidorna blir helt svarta.

Safran Foer menar själv att en bok »är som en skulptur«. »Valet av typsnitt, storleken på marginalerna och typografin influerar hur

man läser den här boken. Jag ville att den skulle vara något som du verkligen håller i dina händer, inte bara ett fordon för orden.«

Han talar med självförtroendet hos en som studerat litteratur på ansedda Princeton och haft Joyce Carol Oates som handledare, och ingen kan förneka hans talang. Hans böcker är på gott och ont ett fyrverkeri, och även den vanliga texten kan bli ganska måttlös.

Svenska Dagbladets Ulla Johansson funderade till exempel i sin recension av *Extremt högt och otroligt nära*: »Var går gränsen mellan det djupt gripande och det kväljande banala? Eller mellan det roliga upptäget och det enerverande tricksandet?«

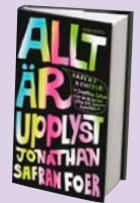
De frågorna är intressanta för varje skrivande läsare.

EMMA GLASER

LÄSTIPS:

Extremt högt och otroligt nära (roman); *Extremely Loud and Incredibly Close* (2005)

Allt är upplyst (roman); *Everything is Illuminated* (2002)

Äta djur (facklitteratur); *Eating Animals* (2009)

PORTRÄTTET

»DET FINNS NÅGOT VÄLDIGT KRAFTFULLT I HÄMND«

Camilla Läckberg har alltid hållit huvudet högt och humöret i schack – men innerst inne drömmer hon om vedergällning.

För *Skriva* berättar Sveriges mest omdebatterade författare hur hon skrev fram sin moderna hondjävul Faye.

text: JOHANNA WIMAN

Det hände på en av Bonnierförlagens fester. En av Camilla Läckbergs nära vänner och kollegor – en annan kvinnlig deckarförfattare – hamnade intill en svensk litteraturkritiker. Samtalet kom att handla om de återkommande sågningarna av Camilla Läckbergs böcker. Vännen påpekade att Camilla Läckbergs kriminalromaner ju fick lysande recensioner utomlands. Hur kunde det se så annorlunda ut i Sverige?

Recensenten tänkte efter, snörpte sedan på munnen och sa:

– Hon måste ha *väldigt* bra översättare.

Det tar mig bara en kort stund att hitta några av de utländska hyllningarna. Två av dem i ansedda Washington Post. Författaren Maureen Corrigan undervisar i litteraturkritik vid Georgetown University och skriver: »Camilla Lackberg is very, very good. Her novels are outselling those of her late countryman Stieg Larsson, and if she keeps producing mysteries as richly textured and downright breathtaking as her latest, The Stonecutter, who knows? Maybe, one day, we might be identifying Agatha Christie as the British Camilla Lackberg.«

I den andra texten recenserar tidningens litteraturredaktör Dennis Drabelle Läckbergs *Predikanten*: »A clever plot and in-depth characterization aren't the only qualities that elevate The Preacher above most other thrillers. There's also an admirable feel for details.«

Drabelle spår att Camilla Läckberg kan bli den nya Stieg Larsson och konstaterar: »The Preacher can go up against the Larsson books head-on

when it comes to narrative drive and skillful exploration of family secrets.«

Samtidigt skummar jag svenska sågningar, till exempel en episk sådan i Dagens Nyheter. Där avfärdar deckarkritikern Lotta Olsson Camilla Läckbergs hela författarskap i en text om hennes bok *Sjöjungfrun*, som hon beskriver som ett »rekord i fånighet«. Boken är så dålig att Olsson »dystert dunkar huvudet mot boken och gråter en skvätt över hur absurd en mordintrig kan få vara«. Hon summerar: »Det kan låta som om det inte finns någon som helst anledning att läsa Camilla Läckberg. Men hon är oslagbar om man är för trött för att vilja förstå något om sig själv, eller lära sig något nytt, eller uppleva något.«

Kan översättare verkligen vara *så* bra?

Camilla Läckberg älskar hämnd. Hon leker ofta med tanken på vedergällning och säger att det ibland varit närmast terapeutiskt att fantisera om vad hon vill göra med människor som betett sig illa mot henne.

– Det finns någonting väldigt kraftfullt i hämnd. Det handlar om att ta tillbaka makten och jag tror att det är en inneboende vilja hos de flesta av oss. Att *even the score*.

– Om ens unge får stryk i skolan, säger vi inte: »Men slå tillbaka då!« Utan vi säger: »Gå och berätta för fröken.« Det har vi lärt oss, att det är det rätta. Men vad vi känner för innerst inne... det kan vara någonting helt annat. Den sociala fernissan är ett tunt lager. Det är därför jag älskar TV-program som Expedition Robinson, för där syns så tydligt hur vi egentligen inte alls är särskilt civiliserade. Hur betar sig folk när de inte fått mat på fem veckor, när de tvingas kliva neråt på Maslows behovstrappa, när hungern och tröttheten kickar in? Vi är en millisekund från att vara stenåldersmänniskor, och vi följer bara sociala konventioner eftersom vi är rädda att bli förvisade från flocken. Därför är det väldigt härligt med min huvudperson Faye. Hon går emot alla

regler om hur en civiliserad människa bör bete sig, konstaterar Camilla från soffan i sitt vardagsrum, där hon sitter klädd i grå collegetröja och mjukisbrallor med påsydda pärlor.

Eller är det paljetter? Det går inte riktigt att se på skärmen. Vi pratar till och från på telefon och via Skype under ett par veckor och nu försvinner Camilla halvt ur bild när hon sträcker sig efter kaffet. Kommer tillbaka, tar en slurk, och berättar att hon efter tio Fjällbackadeckare började bli rastlös, och rädd att stagnera i sitt författarskap.

Lösningen blev att blåsa liv i ett gammalt tankefrö: att skriva fram en modern version av Fay Weldons klassiska *En hon-djävuls liv och lustar*. Det är en ursinnig roman om en kvinnas urskillningslösa vedergällning, som Camilla Läckberg ofta tänker på och regelbundet läser om. Dessutom är miniserien om Faye (som för övrigt är döpt efter just Fay Weldon) en uttalad pastisch på den 1980-talslitteratur som Camilla älskar och beskriver som »extra allt och alldeles för mycket«: böcker fulla av skönhet, makt, sex och starka kvinnor, skrivna av författare som Sidney Sheldon, Jackie Collins och Judith Krantz.

En bur av guld, som kom förra året, och nya *Vingar av silver*, är alltså inga deckare – trots ett och annat mord. Däremot märks det att de är skrivna av en författare med känsla för framåtrörelse. Tempot är högt och berättelsen drivs framåt med hjälp av genrelitteraturens hela verktygslåda. Resultatet: en vansinnig, maxad och luxuös hämndhistoria. Prota-

gonisten Faye rör sig i Stockholms absoluta överklass, en värld av extravaganta tillställningar, snordyra handväskor, bolagsaffärer i miljardklassen och utstuderade förelöseakter.

För Camilla Läckberg har det varit lustfyllt, rentav roligt, att skriva fram sin nya värld.

– Den största delen av mitt liv består av jobb och skitiga galonbyxor och förskolehämtningar. Dessutom kommer jag ifrån en småstad. Så jag känner en otrolig fascination för den sortens miljöer. Numera blir jag ibland nådigt inbjuden

till den här exklusiva världen men jag känner alltid akut att jag inte hör dit. Jag är hon som tar av sig skorna i hallen, och blir avslöjad redan från början.

Den upplevelsen, att förundrat betrakta alltihop utifrån, är en av många egna erfarenheter hon använt för att ge liv åt Faye. Det hela är framskrivet med självdistans, och läsaren får följa hur den streetsmarta Faye tar sig an de rikas värld på sitt sätt: »Faye lutade sig tillbaka i stolen och drack av sitt vin. Hon hade till servitörens stora fasa beställt in en flaska amarone. Man drack tydligen inte amarone till skal-djur. Men personalen var väl-dresserad nog att ha vett att inte påpeka det. Gästen har alltid rätt. Men hon var säker på att sommelieren stod och grät i köket.«

Även till det yttre är Faye lik Camilla: de är båda civilekonomer och entreprenörer, och förlitar sig i en tuff värld på en liten krets av lojala vänner. Båda är dessutom uppvuxna i Fjällbacka, och liksom Camilla kommer Faye

FOTO: KARIN TRÖNBELOW

Camilla Läckberg

FÖDD: 30 augusti 1974 i Fjällbacka.

BOR: Enskede i Stockholm.

BAKGRUND: Civilekonom som 2003 bokdebuterade med kriminalromanen *Isprinsessan*. Har skrivit tio deckare i Fjällbackaserien, nio barnböcker om Super-Charlie, två kokböcker och en kortroman.

AKTUELL: Med *Vingar av silver*, uppföljaren till *En bur av guld*. De två böckerna utgör en miniserie – eller kanske snarare en tvåboksroman – om en kvinna som blir trampad på och till sist får nog.

till huvudstaden för att låta sig omvandlas, bli någon annan.

– Men alla upplevelser i boken är inte mina. Den botten i 45 års samlad erfarenhet av att vara kvinna, och i både mina egna och andras erfarenheter.

En bur av guld får läsarna träffa Faye när hon befinner sig på den absoluta botten. Inte ytligt sett – hon är lyxhustru åt den förmögne och framgångsrike Jack.

Men hon har brutits ned. Trots att hon egentligen är både mer skärpt och mer kompetent än sin man har hon förpassats till kulisserna, och ägnar sina dagar åt menlösa salladsluncher på Riche och en ständig strävan efter att till-

fredsställa sin mans nycker och behov. Jack behandlar henne som ... tja, en potta skit.

– Kanske tänker läsaren inledningsvis att Faye är korkad och viljelös, att hon måste vara en helt menlös person som betar sig så enfaldigt. Men i fel relation kan en människa låta sig fräntas sin egen identitet, och nötas ner fullständigt, säger Camilla.

Vidden av Jacks svek blottläggs långsamt. Det ska visa sig att han är farlig. Mycket farlig. Därför var det viktigt att från början visa att det fanns en gnista kvar i Faye, trots att hon är så kuvad.

– När man fuckar henne tillräckligt... då hämnas hon.

Berättelsen handlar om att Fayes vrede väcks – på nytt. Hon har blivit attackerad förut, och är kapabel att försvara sig.

– Faye är den där hunden som trängts in i ett hörn och till slut börjar visa tänderna.

En kväll hittar Faye en hemlig mapp i Jacks dator. Det ögonblicket utgör romanens *tipping point*. Utan den vore det svårt att förstå vad som utlöser Fayes raseri, men där och då står det klart att Faye måste kunna gå hur långt som helst. Hon ges fullständig handlingsfrihet, och det behövde Camilla Läckberg för att kunna driva böckernas

tes till sin spets. För hela premissen är att Faye vänder sin ilska utåt, istället för inåt. Camilla Läckberg återkommer till just detta ett antal gånger under våra samtal: att män i mycket högre grad tillåts vara aggressiva och fysiska, medan kvinnor förväntas vara empatiska, mjuka och förlåtande. Vilket resulterar i att ilskan inte får något utlopp.

– Män skadar andra, kvinnor skadar sig själva. Men när Faye angrips vänder hon inte ilskan inåt.

Hon hämnas.

Kan det vara okej ibland, att ge igen?

– Nja... för mig handlar det om att Faye reglerar obalansen. Hon skipar rättvisa i ett samhälle som inte skyddar kvinnor i den utsträckning det borde. Faye är en komplex huvudperson, hon

är en god vän och en bra mamma, men hon är inte enbart sympatisk. Och hon går ju långt över gränsen för vad som är okej och lagligt. Hon går mycket längre än vad en riktig människa någonsin kan tillåta sig.

Camilla Läckberg har aldrig utsatts för den sorts angrepp som drabbar Faye, men hon vet vad det är att bli attackerad. Hennes namn har dragits i smutsen och gjorts synonymt med skitlitteratur. Det handlar inte bara om dåliga recensioner, utan också om rena påhopp. Hon har anklagats för att genom sitt usla föräldraskap ge sina barn »allvarliga men för livet« (hon reste på en weekend med sin man och lät bebisens farföräldrar vara barnvakter) och för att hennes böcker håller samma språkliga nivå som novellerna i Min häst (det menade Leif GW Persson i en intervju i Dagens Industri, och sade senare till Expressen att Camilla Läckberg skriver »som Nicke Lilltroll pratar«). Ulf Lundell kallade hennes 13 år yngre make för *toyboy*, och beskrev i sin *Vardagar 2* Camilla som en »litterär komposthög«. Hennes utseende, vikt, relationer och framförallt kompetens som författare har ständigt ifrågasatts.

Har hon hämnats? Har hon fått upprättelse? Det beror på vad man menar.

»Camilla Läckberg har aldrig utsatts för den sorts angrepp som drabbar Faye, men hon vet vad det är att bli attackerad.«

24 böcker och lika många lanseringar, parallellt med fyra barn, två skilsmässor och en oräknelig rad offentliga dispyter. Sedan debuten 2003 har Camilla Läckberg fått jobba hårt.

FOTO: PRIVAT

Camilla Läckbergs enträgna byggande av sitt personliga varumärke har gjort henne till en kändis. Hon säger själv att det mesta av hennes liv består av förskolehämtningar och ensamt skrivjobb – men vardagen rymmer också filmpremiärer, USA-lanseringar och medverkan i program som Let's Dance och Sommarpratarna.

Camilla Läckberg har skrivit sedan hon var liten. Hon upptäckte att hon hade fallenhet för att formulera berättelser och fick mycket uppmuntran för sina tidiga försök (hon älskade deckare redan som litet barn, och skrev och ritade bland annat en historia där tomtefar tar tomtemor av daga).

Hon säger att hon tror att alla människor föds med ett behov av att vara kreativa, att skapa »någonting av ingenting«. För hennes del var det böckerna som drog.

– Min författardröm bottnade mycket i en känsla: »Tänk, om jag kunde få vara en av dem som skapar sådan här magi.«

Hon minns en gång på Bokmässan då hon skulle köpa en av de nya Hamiltonböckerna till sin pojkvän, och stod länge i kö för att få boken signerad av Jan Guillou. Hur pulsen dunkade i halsgropen, rädslan för att Guillou skulle tycka att hon var fånig om hon bad honom skriva »Till Tobias på 22-årsdagen«. Författarna var hennes rockstjärnor, avlägsna hennes egen uppväxt i ett sömnt samhälle på västkusten. Camilla växte inte upp på Södermalm. Hon hade inte föräldrar som arbetade inom kulturvärlden, som kunde öppna dörrar eller visa vägen genom eget konstnärskap. Hon började inte på en Stor Roman i 20-årsåldern och sökte sig inte heller till någon skrivarskola för att vässa sin gestaltning eller experimentera med sökande prosa. Eftersom författare var ett rockstjärneyrke och Camilla ingen rockstjärna, utan

ANDRA FIKTIVA HÄMNARE

Thelma i Aase Bergs roman *Haggan* har blivit lovad evig kärlek av sin älskare Viktor, men han väljer att gå tillbaka till sin fru. Haggan blir topp tunnors rasande och ger igen.

I romanen *En hondjävuls liv och lustar* av Fay Weldon blir huvudpersonen **Ruth** bedragen av sin man, och ger sig ut på en hänsynslös hämndodysse.

Yrkesmördaren **Beatrix** i Quentin Tarantinos actionthriller *Kill Bill* (uppdelad i två filmer) utsätts för ett brutalt mordförsök av sin expoikvän, tror sig ha förlorat barnet hon bar på vid attacken, och tar en blodig hämnd.

I Sidney Sheldons kriminalroman *Tracys hämnd* blir protagonisten **Tracy** oskyldigt dömd till 15 år i kvinnofängelse. Hämnden blir hennes drivkraft, och den smarta och vackra Tracy är snart jagad av såväl Interpol som den livsfarliga svindlaren Jeff.

en klassisk »duktig flicka«, blev hon civilekonom istället.

Men bokdrömmarna förblev levande, och hon pratade ofta om dem. Kanske var det därför hennes mamma och dåvarande man gav Camilla en skrivarkurs i julklapp 1998. Kursen arrangerades av Ordfront, som ville bryta den manliga dominansen bland deckarförfattarna genom en kriminalromankurs enbart för kvinnor. Under tre helger, med en månad mellan varje helg, arbetade Camilla Läckberg med kursledaren Peter Gissys hemuppgifter: »Skapa en karaktär«, »Välj en miljö«, »Hitta din berättelse«. Övningarna resulterade i debutromanen *Isprinsessan*, som efter en rekordsnabb antagningsprocess blev utgiven på lilla Warne förlag.

Nu, nästan 20 år senare, säger Camilla Läckberg att om *Isprinsessan* inte hade blivit utgiven skulle bokdrömmarna ha dött där och då.

– Jag hade aldrig haft självförtroende nog att skriva ett manus till. Jag var inte tillräckligt övertygad om min egen förmåga för att orka det. *Isprinsessan* var mitt *oneshot*. Hade den inte blivit utgiven skulle jag tagit det som ett kvitto på att »okej, jag kunde inte det här, det var inte min grej«.

2003 satt så Camilla Läckberg själv i en monter på Bokmässan, men långt från de stora förlagens signeringsköer och kändistäta mingel. Som hon minns det sålde hon två exemplar av *Isprinsessan*: ett till sin mamma Gunnel och ett till sin gudmor.

FOTO: PRIVAT

FOTO: IMDB (RUTH, BEATRIX, TRACY)

– Jag sket i att jag inte sålde några böcker, jag fick sitta där! Jag fick vara med!

Det var så hon började sin författarkarriär: förundrad och hänförd, med småstadstjevens naiva optimism och civilekonomens målmedvetenhet.

För Camilla Läckberg var redan från början ambitiös och analytisk. *Isprinsessan* trycktes i 3000 inbundna exemplar och sålde hyggligt, men för en civilekonom var matematiken enkel: den sortens bokförsäljning var omöjlig att försörja sig på.

I en artikel i Metro stötte Camilla på begreppet litterära agenter. Det lät som ett lysande upplägg i hennes öron – en person som skulle sälja henne och hennes författarskap.

– Jag tänkte: »Liza Marklund måste ha en riktigt vass agent. Jag börjar där, och jobbar mig neråt.«

Bengt Nordin, grundare av Nordin Agency och *grand old man* inom branschen, brukade få samarbetsförslag nedkladdade på servetter eller levererade över en bardisk på något mingel. Nu fick han plötsligt en civilekonomsnoggrann ansökan per mejl. Ett lagom långt och kärnfullt formulär personligt brev. Samtliga recensioner, datummärkta och sorterade i datumordning. Debutboken, förstås, men också ett överskådligt synopsis på Camilla Läckbergs kommande bok. Bengt tyckte att det prudentliga paketet var så roligt att han införde Camillas tioårsfrände som författare ramade in det personliga brevet åt henne.

– Men det fungerade! Han blev skitnyfiken på vad för sorts människa som skickade ett så »oförfattigt« förslag. Så han kallade upp mig på ett möte och la fram ett kontrakt på bordet och sa att han inte brukade ta sig an så fårska författare, men att han tyckte att jag hade något. Det blev min smala lycka. Kort därpå flyttade han mig till Bonnierförlagen och... ja, där började det. Jag har Bengt Nordin att tacka för enormt mycket.

Redan från början insåg Camilla värdet av

varumärkesbyggande. Hon valde inte noggrant ut de sammanhang som kändes tillräckligt fina – hon maxade exponeringen. Tackade ja till alla medieförfrågningar. Delade med sig av bebisbilder och träningstips i sin blogg och poserade i färgglada fodral på röda mattor. Visade rumpan i Let's Dance, krälade i ormgropen i Fångarna på fortet och lipade i Stjärnorna på slottet.

Hon ville och vågade tänka kommersiellt om sina *färdiga* böcker. Märk väl, poängterar Camilla: om

de färdiga böckerna. När hon skrev struntade hon fullständigt i vad marknaden ville ha, då lät hon sin egen lust och nyfikenhet styra. Men när hon hade satt punkt för sitt manus hade hon inga problem att prata PR, kampanjer och *content*. Det fungerade. Hon blev snabbt en av de mest lästa deckarförfattarna i Sverige, och därtill en kändis vars privatliv och åsikter

ständigt exponerades och kritiserades.

Det skulle komma att kosta.

Det var Bengt Nordin som först varnade Camilla.

– Jag fick fina recensioner av mina två första böcker. De sålde inte i så stora upplagor, det var med tredje boken *Stenhuggaren* som det smällde till, den sålde i 60 000 exemplar inbundet. Och när den började sticka iväg sa Bengt till mig. »Du kommer inte att få lika bra recensioner längre nu, du måste vara beredd på det.« »Varför?« undrade jag, jag tyckte ju att jag hade blivit mycket bättre som författare.

»Nej«, menade han, »så funkade det inte i Sverige. Säljer man mycket kan det inte vara bra litteratur.« Han hade rätt. Jag vet inte varifrån den trossatsen kommer, men den sitter i väggarna.

– Jag är en kommersiell författare. Andra kanske brinner för att skriva poesi om tjeckiska traktorer som säljer i 300 exemplar, och då ska de göra det. Men jag är inte den sortens författare.

Camilla var ung när hon debuterade. Nu har

CAMILLAS METOD:

1 STARTEN

»När jag börjar med en bok vet jag väldigt, väldigt lite. Ofta dyker en titel eller en bild upp i huvudet på mig. Vad gäller deckarna handlar det nästan alltid om mitt första möte med offret. Med min debutbok *Isprinsessan* kom just den titeln till mig, och samtidigt såg jag en bild: en kvinna som låg i ett badkar där vattnet hade frusit på ytan, och där bålen och knäna stack upp. När jag fick syn på henne visste jag inte vem hon var, eller varför hon låg där. Så jag fick börja med att fundera över det, och sedan vem mördaren och vad motivet var.«

2 FÖRSTA UTKASTET

»När jag vet ungefär så mycket – och det är ganska lite information – sätter jag mig och skriver. I deckarna börjar det i regel med att någon hittar liket, det är logiskt att ta avstamp där. Jag har ofta utgått ifrån offret, det är offret som är kärnan, inte mördaren. Så en viktig sak är att jag behöver lära känna offret, och sedan söka mig utåt. Jag följer i regel polisutredningen steg för steg. Ett sådant utkast brukar landa på 50–70 sidor och tar lika lång tid att skriva som resten av boken, för det är där jag sätter karaktärs-galleriet och själva spelplanen.«

3 KRONOLOGIN

»Jag skriver i princip hela berättelsen kronologiskt. Jag har aldrig kunnat arbeta med ett synopsis där man skriver scener i olika ordning. Jag skriver från A till B och brukar kunna berätta något för förlaget om boken först när jag kommit ungefär halvvägs. Men jag vet nästan alltid berättelsens slutmål. Vem mördaren är, till exempel. Det är lite som att köra bil: jag ska till Oslo, jag vet bara inte vilken väg jag ska ta. Med

det sättet att skriva upptäcker jag boken medan jag skriver, på samma sätt som läsaren.«

4 PERSPEKTIVVALET

»Valet av perspektiv påverkar förstås hela berättelsen. I vissa romaner har läsarna gudsperspektivet, de tittar ner och ser hela spelplanen. Men böckerna om Faye är inte skrivna ur ett allvetande perspektiv. De är helt baserade på Fayes perspektiv, hennes syn på världen. Det som berättas är inte nödvändigtvis sanningen om de övriga personerna i boken, utan hur Faye ser på dem. Och hon gör saker svartvita, det gör vi människor, eftersom livet blir svårhanterligt annars. Vi söker ofta enkla svar på komplexa frågor. Det är väl därför Sverigedemokraterna går så starkt...«

5 KARAKTÄRERNA

»Jag tycker att det är okej att skildra karaktärer med olika djup. Faye är en komplex huvudperson, varken ond eller god, men karaktärerna omkring henne är mer svartvita. De representerar någonting, har en funktion. Ta hennes man Jack – jag är inte intresserad av honom som person, han har bara ett syfte: han är mannen som trampar på henne.«

6 TROVÄRDIGHETEN

»Ibland invänder någon mot mina deckare: »Så där går inte en polisutredning till.« Och herregud, nej, det gör den verkligen inte! Ett DNA-prov tar sällan tre veckor att få svar på. Men skulle man skriva en deckare som i allt väsentligt skildrar en polisutredning som den är, skulle det bli en fruktansvärt tråkig deckare. Jag plockar bitar ur verkligheten som blandas med hittepå, en upphöjd verklighet. Det här är ju böcker! Författaren är gud! Författaren är fri att

hitta på vad hon vill och skapa en helt alternativt verklighet.«

7 ANDRAS LÄSNING

»Jag låter aldrig någon läsa innan jag är klar. Jag kan ofta prata högt om mitt manus och lufta funderingar eller bryderier, men det betyder inte att jag vill ha *input*. Jag vill bara höra en enda sak då: att alltihop låter fantastiskt och att alla problem säkert löser sig. Jag blir skitirriterad om någon kommer med förslag på hur jag ska skriva. Jag *hatar* det.

När jag är färdig vill jag att min man ska läsa så fort som möjligt, för att det är kul att få visa honom vad det är jag har gått och muttrat om så länge. Men inte heller då får han säga något annat än att det är jävligt bra. Han är min hejla klack och ingenting annat. Annars blir det snabbt konstig stämning hemma. Men framför allt får min agent och förläggare läsa. Och när manuset väl är klart har jag inga problem med kritik från förlaget. Jag ser det som en möjlighet att göra boken ännu bättre. I det läget är jag bara tacksam. Det där är två helt olika saker.«

8 REDIGERING

»Jag redigerar väldigt lite. Jag putsar såklart, och redaktören också, men jag gör sällan större förändringar, som att flytta scener fram och tillbaka. En vanlig kritik är att jag behöver slakta darlings. Jag har vissa uttryck som jag överanvänder. Ett av dem är att jag, av någon anledning, absurd ofta beskriver någon som »smal på gränsen till mager«. Min tidigare förläggare brukade ge mig en statusrapport varje gång hon hade läst ett nytt manus: »Den här gången var det bara 23 stycken smal på gränsen till mager, jag strök 21.« Det var ett stående skämt mellan oss. I övrigt hade vi ett gemensamt motto: »When in doubt, delete.«

hon fyllt 45 år och upplevt 24 boksläpp. Hon säger att hon förändrats. Blivit tryggare, bättre på att lita på sina egna instinkter. Men också hårdnat.

– Jag känner att jag med åren blivit mer och mer bitter, och mer och mer av en bitch.

– Fast nu betyder ju bitch *Babe In Total Control of Herself*, så jag försöker intala mig att... det handlar om att jag tar inte lika mycket skit längre.

Jag säger att det stundtals känns som om Faye-böckerna är skrivna av en författare som är väldigt arg. Som fått

nog.

Det kan nog stämma, menar Camilla.

– Det finns en jävla ilska och revoltlust hos kvinnor. Nu tar vi inte den här skiten mer.

Metoo blev för mig en manifestation av något

som egentligen legat och puttrat länge.

Läsarnas respons på böckerna om Faye har också varit annorlunda. Brev och kommentarerna är fler, och mer personliga.

– Jag har till och med orsakat ett par skilsmässor. Två kvinnor har skrivit till mig att de börjat reflektera efter att ha läst om Faye, och nu vågar bryta upp från sina äktenskap. Det är förstås svårt att förhålla sig till. Det känns både häftigt och läskigt.

Men Camilla Läckberg vore inte Camilla Läckberg om hon inte också hade en kommersiell plan, ett eget mål, med berättelserna om Faye. Hon tror att de har goda chanser att tilltala en amerikansk publik, kanske rentav bli hennes stora genombrott i USA. När Camilla gästade Skavlan i februari i år visades hennes hyrda LA-villa upp i bild: ett exklusivt designerhus, med pool och terrass på taket. Därifrån skulle hon ta sats för sin USA-lansering av *Vingar av silver*.

– *Hva var greia med det huset?* undrade Fredrik Skavlan med sedvanligt inövad nyfikenhet.

– Det här är troligtvis enda gången i mitt liv som jag kommer att bo i LA. Då vill jag göra hela LA-upplevelsen, hela klyschan, svarade Camilla.

Men nu består hennes vardag istället av social

distansering i villan i Enskede. Camilla är inte särskilt bitter. Hon konstaterar med en axelryckning att LA ju finns kvar, att det där får bli en annan gång. Besvärligare än den framflyttade USA-turnén är att hon som delägare i det privata vårdföretaget Hedda Care har hamnat i blåsväder, eftersom företaget säljer dyra coronatester till privatpersoner, trots avrådan från såväl WHO som Folkhälsomyndigheten. Enligt Camilla är beslutet att sälja testerna till privatpersoner

någonting hon tydligt avrätt ifrån. Som den mest namnkunniga delägaren får hon ändå bära hundhuvudet, upplever hon.

Varför deläger en deckarförfattare ens ett vårdföretag? Bakgrunden: Camilla är

medgrundare och delägare i Invest In Her, ett investmentbolag med målet att stärka och stötta kvinnligt företagande. Det är genom Invest in Her hon blivit delägare i Hedda Care, och medan våra intervjuer görs pågår alltså en intern strid mellan delägarna inför öppen ridå, samtidigt som vårens boklansering närmar sig.

I *Vingar av silver* är ett bärande tema kvinnlig vänskap, kvinnlig lojalitet och kvinnligt entreprenörskap. Så hur känns det när verkligheten just nu är en annan – när systerskapet sätts på prov?

– Jag ser det inte riktigt så. Systerskap för mig innebär inte att kvinnor alltid ska hålla med varandra, i allt. Jag måste fortfarande stå upp för mina värderingar och åsikter, säger Camilla.

Hon har också med åren blivit van att vara en vattendelare: hyllad och hatad om vartannat. I snart 15 år har hon hanterat omvärldens åsikter om henne.

– Jag har åkt en jävla bergochdalbana under mina år som författare. Under en lång period var mitt namn synonymt med skitlitteratur, med dåligt författarskap. »Camilla Läckberg«, det var något folk slängde ur sig när de skulle referera till dåliga böcker. Många av dem hade aldrig läst något jag skrivit, men det spelade ingen roll. Det blev en vedertagen sanning.

»Systerskap för mig innebär inte att kvinnor alltid ska hålla med varandra, i allt.«

Camilla Läckberg säger att hon – om hon hade behövt välja – utan tvekan hade valt läsarnas lojalitet framför kulturelitens godkännande. Även utomlands möts hon ofta av stor publik och långa signeringsköer, som ovan i Spanien och USA.

FOTO: PRIVAT

FOTO: PRIVAT

»Långa navelsträngar«. Så beskriver Camilla det faktum att hon inte haft problem att vara ifrån sina barn när jobbet kallat. Men hon har också låtit barnen vara med på alltifrån plåtningar till långresor, och aldrig låtit det faktum att hon varit förälder hindra karriären.

Så igen: har hon någon gång hämnats? Aldrig, svarar hon. Hon kan bli heligt förbannad, men håller alltid huvudet högt. Hon bemöter hellre attackerna med humor. När hon reser iväg från sin nu fyraåriga dotter Polly, ursäktar hon sig inte längre med försvarstal om hur tryggt dottern har det med farmor och farfar. Istället meddelar hon kort att »Polly är som vanligt på hundpensionatet i Bagarmossen«.

En tid efter att Leif GW Perssons utfall damp plötsligt ett nummer av Min häst ned i postfacket på hans kontor på Rikspolisstyrelsen. En okänd person hade tecknat en gåvoprenumeration åt honom.

Och Ulf Lundell, som under ett decennium hade försökt bli av med Kivik Art Centers betongtorn inte långt från hans hem (han upplevde sig störd

av att besökarna kunde se in till honom), vaknade i maj förra året upp till nyheten att Camilla Läckberg hade skänkt 20000 kronor till Kivik Art Center. »Viktigt att landsbygdkulturen får leva«, förklarade hon på Instagram.

Det räcker så. Det hjälper inte att gapa och skrika, menar hon. Och kanske är behovet av att *even the score* inte så stort längre?

För efter ett tag hände alltså detta att Camilla började få fina recensioner utomlands. Tunga kulturmagasin i Frankrike och Tyskland, New York Times, Washington Post...

– Det var tidningar som inte riktigt gick att vifta bort. Och då blev det förstås besvärligt för de svenska recensenterna. Någonstans där började det vända och de sista böckerna har jag fått bättre recensioner för, även i Sverige.

Ja, upprättelse kan serveras på olika sätt.

Genom hela författarskapet löper en annan röd tråd: läsarnas lojalitet. Några dagar efter vårt sista samtal ska hon bege sig till Speed Logistics lagerlokal för att signera 5000 inbundna exemplar av *Vingar av silver*. Som trycks i en förstaupplaga på 100000 exemplar. Det låter mycket, men så är hon också en författare som sålt en hel del böcker.

26 miljoner, närmare bestämt. Och det är allt som egentligen betyder någonting för Camilla Läckberg.

– Jag vill bli läst. Jag skiter i priserna! Eller, jag tar gärna emot dem om jag någon gång skulle få några, det vore trevligt. Men om valet står mellan kulturelitens kärlek, eller läsarnas, då väljer jag läsarnas. Det är ett oerhört lätt val. En recension är *en* människas åsikt. Jag kan till och med tycka att det är roligt med riktiga sågningar!

Är det verkligen sant?

– Jag samlar på dem. En gång läste jag en recensent på en västsvensk lokaltidning som skrev:

»Nu har jag läst min åttonde Läckberg-deckare och jag tycker fortfarande att de är lika dåliga.« Och då känner jag bara att »men stackars människa, sluta läs!«.

Kan inte kulturchefen ge dem till någon annan istället för att plåga den stackars kvinnan? Nej, jag bryr mig faktiskt inte alls.

Alltså... 26 miljoner sålda böcker. Varje bok läses i genomsnitt av 2,5 personer, så det betyder att...

Hon tittar upp i taket, räknar snabbt i huvudet.

– ... att 65 miljoner människor har läst mina böcker. Ska jag då gnälla över att en recensent inte älskar mig? 🤔

”Alla våra kunder kan svanenmärka sina trycksaker när de vill”

Det hållbara tryckeriet

VINNAREN UTSEDD:

HON SKREV BÄSTA PITCHEN

Under coronamånaderna har hon jobbat väldigt mycket mer än vanligt. Men hon tog sig ändå tid att skriva en pitch med starka känslor och oväntade vändningar. Nu får Katarina Sülau chansen att utveckla sin idé till en ljudboksserie åt Storytel.

Katarina Sülau springer mycket, och lyssnar alltid på något under löppassen. Ofta ljudböcker. Men vilka berättelser som funkar extra bra som ljud, det hade hon inte funderat på. Så när hon skulle skriva ihop sin pitch till Skrivans och Storytels tävling, fick hon börja med att läsa på:

– När jag gjorde det kände jag igen mig: att det är bra med mycket dialog och att man gärna ska komma framåt i historien lite snabbare ... det kändes som mitt sätt att skriva.

Katarinas bidrag heter *För oss som ska dö innan midsommar*, och handlar om fyra personer som möts i en Flashback-tråd med samma namn. Ett par av dem avser att ta sitt liv medan en tredje känner igen händelser som nämns, misstänker att han vet vem skaparen av

tråden är och frågar sig hur länge det är okej att låtsas som om han inte vet vad som möjligen är på väg att hända.

– Det började med att jag snubblade in på ett nätforum för människor med självmordstankar. En mening fastnade: »Så länge min pappa lever, lever jag.« Den meningen finns ordagrant i min pitch, den satte igång något hos mig. Jag börjar ofta tänka i bilder, berättelserna blir som en film i mitt huvud. Men det är långt ifrån allt som blir till text.

SÄRSKILT PÅ SENARE tid är det inte mycket som blivit till text, i alla fall inte till skönlitterär

text. Hemma har Katarina småbarn och på arbetet har hon »nog jobbat mer än dubbelt så mycket som vanligt«. Katarina är kommunikatör på Östra Göinge kommun och har nu ansvar

för kriskommunikationen runt coronapandemin. Det är nationella riktlinjer som ska spridas på lokal nivå, och information som ska sammanställas om de konsekvenser som uppstår: om att »gymnasieelever på Göinge Utbildningscenter kan hämta ut matpaket från Restaurang Tranan i Sibbhult« och att »alla aktiviteter för seniorer ställs in, till exempel Håll dig igångkurs, promenadgrupp och teknikcafé«.

– På ett sätt kan jag ha nytta av mitt jobb i det skönlitterära skrivandet. Jag möter väldigt många människor, hör många historier. Jag har vanan inne att skriva också, det gör jag hela dagarna. Men i jobbet använder jag ju inte ett skönlitterärt språk, och just för att jag sitter framför en skärm hela dagarna är jag inte alltid sugen på att sätta mig framför en annan skärm på kvällar och helger.

MEN IBLAND SKRIVER HON. Ett av Katarinas manus ledde fram till ett möte om en barnbok med B. Wahlströms bokförlag, ett mer udda spår var de begravningsstal som Katarina

skrev för en talskrivarsajt (»jag slutade direkt när någon köpte ett tal av mig, jag tyckte det var så fruktansvärt sorgligt att en människa behövde mitt tal till en verklig situation«). Oftast blir det dock små skildringar av den egna vardagen, skrivna för den egna skrivarglädjen.

– Min mamma har alltid stöttat mitt skrivande. Hon gav mig en prenumeration på Skriva i julklapp och när jag såg tävlingen tänkte jag att »det här hinner jag«. Det var befriande att skriva något som inte var coronarelaterat, pitchen skrev sig nästan av sig själv.

Med stöd av prissumman på 10 000 kronor ska Katarina Sülau nu utveckla pitchen till ett fullödigt synopsis som Storytel sedan kommer att ta ställning till. Om svaret blir positivt får Katarina 40 000 kronor i förskottsroyalty för att skriva en hel ljudboksserie.

– När jag fick besked om att jag hade vunnit, jublade jag. Sedan tänkte jag: »Åh nej!«. Jag vet ju hur mycket jag har att göra. Men det är klart att det ska bli spännande. Det är det här jag drömmer om: utveckla karaktärer, hitta på, kunna leva på att skriva skönlitterärt. När jag väl kommer igång finns det inget roligare. Och vad gäller *För oss som ska dö innan midsommar* är både slutscenen och flera andra scener redan ganska färdiga i mitt huvud.

– Jag gillar att ha en del klart för mig när jag skriver, men samtidigt ge karaktärerna utrymme att överraska mig.

TOBIAS REGNELL

KATARINA SÜLAU

ÅLDER: 41 år.

BOR: Villa i Viby i Kristianstad.

GÖR: Arbetar som kommunikatör på Östra Göinge kommun. Journalistutbildad vid Pacific Lutheran University utanför Seattle, USA, med skrivande engelska som biämne. Har tidigare bland annat arbetat som informatör och webbredaktör på Högskolan Kristianstad och Finja Betong.

FAMILJ: Gift med Johan. Mamma till Junia, 6, och Elsa, 4.

INSPIRATION FÖR SKRIVANDET: »Världen omkring mig och böcker, musik och film. Håkan Hellströms melankoliska stråk känner jag igen mig i, och jag tycker att han får in mycket känsla i en kort text. Jonathan Tropper är något helt annat men tilltalar mig för att han får sagt mycket på ett enkelt sätt, det behöver inte vara så tillkrånglat. Quentin Tarantino är fantastisk när han fokuserar på dialogen, *True Romance* är min älsklingsfilm. Och Jeffery Deaver, honom läser jag alltid på engelska. Dialekterna, beskrivningarna ... det känns som om man verkligen befinner sig i hans miljöer och berättelser. Det måste ju vara målet.«

ÖVRIGA PRISTAGARE BLAND CIRKA 275 DELTAGARE:

Emma Lindgren, Frida Gråsjö, Viktoria Thurffjell, Elin Ax, Britt-Louise Berndtsson/Christina Malmbom, Therése Sandberg, Annika Munter, Malin Järkås och Jennie Larsson belönas med hörlurar från Urbanears.

Nya böcker, i en ny tid

Under de senaste månaderna har vi pratat med många författare som saknar kontakten med sina läsare. Alla event är inställda, försäljningen i den fysiska bokhandeln dyker och litteraturbevakningen i medierna krymper när resurserna koncentreras till pandeminyheter.

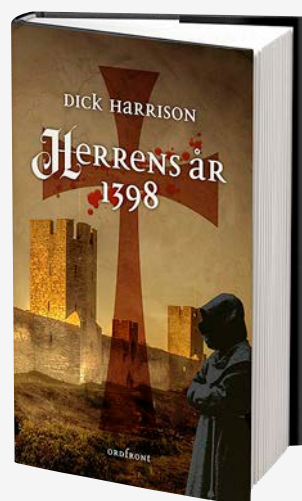
Allt mycket förståeligt givetvis, men likväl frustrerande för de författare som ger ut böcker som de har jobbat i årtal med. De har ingen bokmessa i Göteborg att se fram emot, och kan kanske inte ens ordna en releasefest. Det skålas inte, det signerar inte och det säljs mindre.

Vad kan vi på Skriva göra? frågade vi oss. Ja, det första är att fortsätta ge ut tidningen som vanligt, kicka igång tävlingar, planera för skrivardagar i höst ...

Allt detta gör vi.

Men vi vill också i all enkelhet ge coronakrisens författare en ny möjlighet att kommunicera med sina läsare. Därför upplåter vi plats här åt några av dem, som med egna ord berättar om sin aktuella bok.

Hälsningar,
Skrivareaktionen

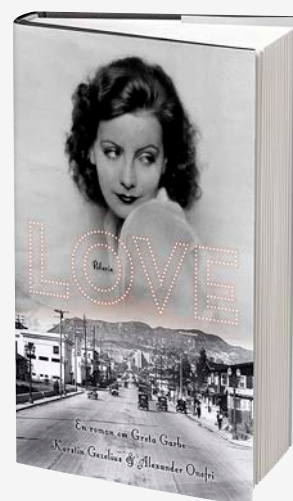
Herrens år 1398 är ett drömprjekt. Varje sommar besöker vi Medeltidsveckan på Gotland, och varje gång grubblar jag över hur det skulle vara att låta en klassisk kriminalroman utspela sig just här – fast på riktig medeltid. Sedan blir det jul, vi kopplar av vid TV:n med gamla Poirot-avsnitt, alltid med samma kommentar: »varför finns det inte fler historier?« Till slut bestämmer jag mig för att slå ihop dröm med klagomål, att skriva en roman där en rundnätt belgare får lösa en gammal hederlig mordgåta i 1300-talets Visby. Jag kan ju medeltiden. Jag kan Gotland. Varför inte låta drömmen om den klassiska engelska pusseldeckaren i gutamiljö bli verklighet?

Det här är resultatet. Thierry av Liège, anställd av tyska korsridare, anländer till Visby på våren 1398 och måste genast lösa ett mysterium som gäcker hela staden. Ledtrådarna läggs ut, de misstänkta presenteras och tankekampen kan börja. Hittar du mördaren före Thierry?

DICK HARRISON

Ordfront förlag

Herrens år 1398 utkommer i juni 2020.

Greta Garbo är bara 19 år när hon anländer till Hollywood med sin älskade regissör och mentor Mauritz Stiller. Hon går i krig med studion när de sparkar Stiller och ger henne ovärdiga vampproller. Hon gömmer sig för reportrar som belägrar nya pojkvännen Jacks villa. Men ju mer hon vägrar tala med fans och reportrar desto mer besatta blir de. Varje steg Greta tar i riktning bort från stjärnglansen tycks tvärtom leda henne rakt mot den.

Love är baserad på verkliga händelser, brottstycken ur intervjuer, ett överraskande kärleksbrev från Mauritz Stiller och en samling anekdoter varav några är för bra för att vara sanna. Boken tecknar med kärlek och fantasi ett porträtt som smälter samman den verkliga Greta Garbo med den som har förevigats på vita duken.

**KERSTIN GEZELIUS &
ALEXANDER ONOFRI**

**BOKFÖRLAGET
POLARIS**

Love utkom i april 2020.

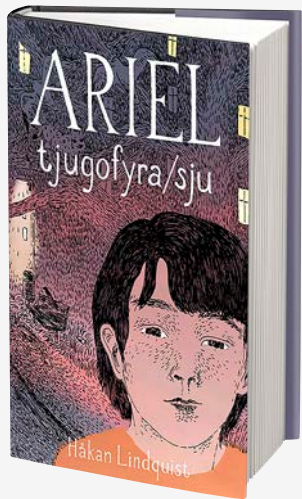
Kanske drömmer du som läser detta om att skriva en bok? Det gjorde iallafall jag i väldigt många år. Nu lever jag min dröm, även om startskottet för den inte blev riktigt som jag föreställt mig – min debutbok, spänningsromanen *Den röde hanen* utkom nämligen mitt under en brinnande pandemi. Det efterlängtrade firandet av utgivningen blev en härlig live-sändning på nätet istället för månghövudad releasefest, och signerade böcker fick skickas per post. För vi vill ju inte sluta förmedla berättelser, eller sluta läsa om andra, spännande liv – som det som utspelar sig i min bok där man får följa med en räddningsstyrka på Östermalms brandstation i Stockholm. Längtar du efter spänning, dramatik och lite kärlek? Då kan du fly den trista verkligheten vi befinner oss i för en stund och besöka en värld befolkad av några av de hjältar som sliter för oss andra just nu. Och så tar du tag i den där drömmen om du vill skriva själv.

ANNA GRANLUND

**Southside
Stories**

Den röde hanen utkom i mars 2020.

HELA DETTA UPPSLAG
ÄR EN ANNONS

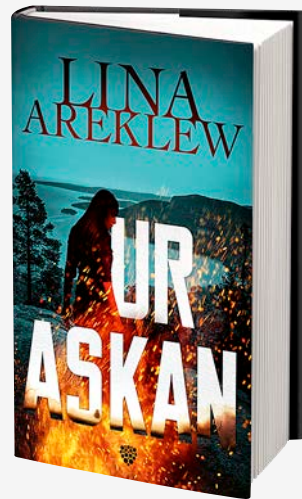

Jag har mött många barn och ungdomar genom åren, som haft det svårt för att de har vuxit upp i en miljö av missbruk, våld, fattigdom, utsatthet av något slag. Jag tror att de där barnens utsatthet är ganska osynlig för de flesta människor. Kanske ser vi den inte för att vi inte vill, det är för obehagligt, skapar skuld känslor, oro. Jag har länge funderat på att ge ett av dessa barn en röst, en berättelse, och nu har det skett. Ariel, som nyss fyllt tio, är själv berättaren, huvudsakligen för att jag vill att barn i liknande situation ska kunna känna igen sig, finna stöd, men också för att, på ett (kanske) enklare sätt, med ett barns språk, tankar, omedelbarhet och logik, kunna skriva om svåra frågor. Det finns ofta mycket klokhet hos utsatta barn, samtidigt är det så mycket som saknas, som trygghet, värme, framtid. I Ariels liv sker förändringar, det börjar ljusna. Inom och kring Ariel.

HÅKAN LINDQUIST

Ariel tjugofyra/sju utkommer den 1 september 2020.
Omslag och illustrationer: Joanna Hellgren

I många år har jag läst tidningen Skriva och blivit inspirerad. Men ibland också tvivlat. Avundats alla de där debutanterna som lyckats. Varför blev det aldrig min tur?

Ge aldrig upp brukar vara rådet. Mitt råd är kanske motsatsen. Ta ett steg tillbaka, gör en ny plan och börja om. Jag skrev på min debut i nästan ett decennium. Jag kom nära, men aldrig hela vägen till utgivning. Det var inte tillräckligt bra helt enkelt.

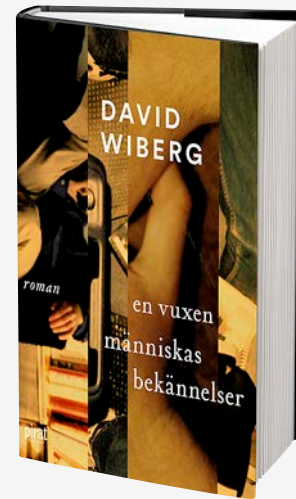
Det är så lätt att man blir blind för sin egen text. Efter att ha utbildat mig till lektor kunde jag se mitt manus med helt nya ögon. Jag förstod vikten av dramaturgi och vändpunkter. Konsten att behålla läsarens intresse. Jag tog ett steg tillbaka och vågade stryka och strukturera om. Och plötsligt hade jag fyra erbjudanden om utgivning.

LINA AREKLEW

Strawberry Förlag

Ur askan utkom i maj 2020.

När jag började skriva »En vuxen människas bekännelser« var min naiva och möjligen dumdristiga avsikt att utgå från ett så kallat svagt upplägg för en roman. Livet brukar ju se ut så. Jag ville försöka bygga en karaktär som var så övertygande att känslorna som hen väckte hos läsaren – sympati eller antipati – överskuggade allt annat. Jag sökte mig tillbaka till en punkt i livet då jag befann mig i en djup kris, föreställde mig att jag aldrig repat mig från den och satte i gång. En olustig men bekant gestalt växte fram över sidorna, fränstötande och kärlekstörstande, i öppet krig med omvärlden och dess krav på starka berättelser för att få lov att göra sig hörd. »Det finns inget drama i det här för någon annan än mig själv« säger huvudpersonen och – innan jag, trots hans högljudda protester, i sista stund plockade bort det – »Mitt liv är inte litteratur«.

DAVID WIBERG

En vuxen människas bekännelser utkom i april 2020.

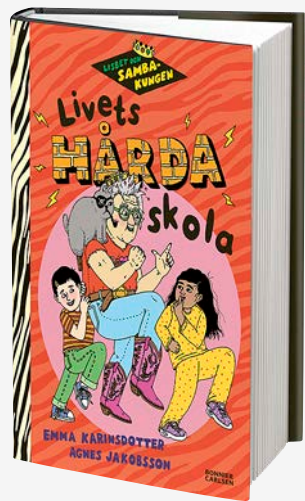
Min plan var att skriva färdigt en barndeckare tillsammans med mitt barnbarn Albert, 10 år. Men något kom emellan, pennan gled över i andra fåror som den ofta gör. Kanske hade det att göra med att vara i barnets blick; med vidöppenheten för allt det möjliga i tillvaron, med nyfikenheten, lusten, modet och leken. Barnets blick tydliggör det levande i oss, det som vi sorgligt nog riskerar att tappa någonstans på vägen in i det krävande och självkritiska vuxenlivet. Boken utvecklade sig till ett samtal med mig själv och läsaren om respekt och upprättelse. Om oss alla som är mer kompetenta än vad vi själva, samhället och sociala medier vill få oss att tro. Mitt långa yrkesliv har påverkat mig på många sätt, men allra mest är jag nog förundrad över de resurser som vi människor trots allt har tillgång till. Det var denna förundran som kom emellan.

ANNA KÅVER

Dansa mjukt med tillvaron utkommer den 3 juli 2020.

HELA DETTA UPPSLAG
ÄR EN ANNONS

För tre år sedan kom Lisbet och Sambakungen, min debut för barn. Nu är det snart dags igen. I uppföljaren, *Livets Hårda Skola*, börjar Lisbet skolan och Sambakungen får panik.

Jag älskar högläsning. Barnet är förstas alltid viktigast när jag skriver, men jag vill gärna försöka nå högläsaren också. Mina bästa minnen som barn är när mamma läste högt för mig och min bror. Jag lärde mig läsa i smyg, för jag ville inte att hon skulle sluta läsa högt för oss. Jag tror högläsningen gjorde mig till författare. När berättelsen tog slut, skrev jag vidare.

Jag har sällan så roligt som när jag skriver och umgås med Lisbet och Sambakungen. I den här boken ger Sambakungen bort 6:an i sina 67 år, så hon blir 7 år, precis som Lisbet. Ändå får hon inte börja i årskurs ett på Pärönskolan. Vad gör man då? Man startar såklart sin egen skola!

I alla fall om man är Sambakungen. *Livets Hårda skola* heter den, och hur det går, kan den som vill läsa i augusti.

EMMA KARINSDOTTER

**BONNIER
CARLSEN**

Livets hårda skola utkommer i augusti 2020.

Jag började skriva på »Amnestin« för två år sedan. Den oväntade attacken på Skripals, far och dotter, var den första impulsen. Jag jobbade i London och följde nyhetsbevakningen. Moskva hade skickat två bödlar till Salisbury. Allt gick fel, och de exponerade staden för ett dödligt nervgift. Det var en eländig operation, som vittnade om statligt sanktionerad kriminalitet.

Ungefär samtidigt exploderade »Allrahärvan« i Sverige. Ett antal unga, framgångsrika fondförvaltare anklagades för att ha försvunnit småspararnas pensionspengar. Historien fick en arketypisk inramning, med ekon från både Ivar Kreuger och Bernie Madoff. De unga männen dömdes snabbt i media. Men var anklagelserna verkligen sanna?

Det har sagts att våld inte löser några konflikter. När före detta Säpoagenten David Karlén dras in i en komplicerad härva av lögn, hot och anklagelser ställs detta på sin spets. Vem kan han lita på när snaran dras åt och de som vill komma åt honom närmar sig. Går det att utverka en varaktig amnesti utan att slå sig fram till den?

KARL EIDEM

BOOKEA

Amnestin (ljudbok) utkommer i juni 2020.

VI LÄSER – MAGASINET FÖR ALLA BOKÄLSKARE.

Oavsett om du älskar tjocka romaner eller tunna novellsamlingar, spännande deckare eller vackra dikter, klassiker eller nyutkommet – i Vi Läser kommer du att hitta något just för dig.

Prova 5 nr för 249 kr*. Vi skickar även med två fina muggar från Rörstrand.

5 nr
+ 2 Rörstrandmuggar
249:-*

Möt din favoritförfattare!

Du hittar kulturporträtten som kommer nära och berör. Du möter författarna alla pratar om just nu, men även de sorgligt bortglömda som förtjänar att lyftas fram i ljuset igen.

Du får 2 muggar från Rörstrand, värde 398:-

RÖRSTRAND

Din guide till de bästa böckerna

Vi Läser hjälper dig att navigera i bokfloden. Varje nummer bjuder på litteraturguider och mängder av outhärliga boktips. Följ med på en litterär resa bland debutanter, storsäljare, slitstarka klassiker och nya pärlor.

*porto 99 kr tillkommer för premien

Vi Läser

Beställ din prenumeration på: www.vilaser.se/skrivatre

Så skapar du bra HUVUDPERSONER

Viljestark och fängslande – men också komplex och gärna med ett stråk av svärta. Här berättar Jan Arnald (Arne Dahl) hur du skriver fram en hjälte som är tillräckligt intressant för att driva en hel roman.

text: JAN ARNALD

foto: KIM SVENSSON stylist: SOFIA WILKS

Manualer i det litterära berättandets konst brukar dela upp romanen i ungefär följande beståndsdelar: tema, plot (handling), karaktärer, perspektiv, miljö, stil, dialog. Det är bra att ha koll på alla de här delarna när man börjar fundera ut sin roman. Men det är ännu viktigare att tänka på att ingen av dem står på egna ben. Allt

måste hänga ihop; det är likasom ingen idé att tänka ut en bra huvudperson om man inte vet ungefär vad som ska ske med henne, eller i vilka miljöer hon ska röra sig. Och man måste kunna förklara för sig själv hur allt hänger ihop, också det som inte verkar göra det. Vad har valet av perspektiv med temat att göra? Hur inverkar valet av miljö på stilen?

Författaren behöver alltid sträva efter att överblicka helheten.

Här är jag framför allt intresserad av hur plot och karaktär

hängar ihop. I ganska många av dagens »seriösa romaner« är plotten ovidkommande. Det kan till och med anses förnedrande att ha en handling i boken – och definitivt att ha ett slut. Den sorts vinddrivna karaktärer som då uppstår intresserar mig inte här. Här handlar det om en annan sorts romanpersoner. För i allt från kriminal- och utvecklingsromaner till feelgood och fantasy drivs handlingen framåt av just huvudpersoner.

Vi kanske trots allt kan kalla dem hjältar.

VAD ÄR EN HUVUDPERSON?

En huvudperson är den figur i en roman som läsaren vill komma tillbaka till.

Det kan passera ett par kapitel utan vår hjälte, men också i sin frånvaro dominerar hon. Det uppstår en viss lättnad, förväntan, kanske känsla av hemkomst när hon återkommer. Man emotser en viss typ av handling när hon återigen är där. Det är grunden.

Så hur skapar man då en sådan huvudperson? Vissa beståndsdelar är ganska självklara: hjälten måste ha en stark drivkraft, en vilja att uppnå någonting; hon måste ha vissa karaktärsdrag som är tilltalande, andra som är spännande/lockande, ytterligare andra som drar mot såväl mörker som det förbjudna. Men det viktigaste är *hålrummen*.

Det måste helt enkelt finnas plats i huvudpersonen för läsaren själv. Om hjälten är monoli-

tisk, skapad i ett stycke och utan glipor och tomrum, så inbjuds aldrig läsaren att ta plats inom henne, färdas med henne. Huvudpersonen måste förbli något av ett mysterium. Det måste finnas mycket oförklarade kvar inom henne, där läsaren läser in sina egna erfarenheter.

Sedan har vi frågan om perspektivet. Den allt dominerande, »starka«, huvudpersonen skapar lätt ett fast perspektiv, vilket riskerar att låsa plotten. Den alltför starka huvudpersonen kan lägga sig över handlingen som en blöt filt, den kan bli »stark« på ett sätt som begränsar det som är all läsningens optimala känsla: friheten.

En alltför »stark« huvudperson skriver läsaren på näsan. Och är det något man som författare vill undvika så är det just det. Läsningen ska vara en process där frågeställningar sätts i rullning, där osäkerheter apteras i det som verkade så säkert.

När jag började skriva kriminalromaner var min tämligen intuitiva misstanke att en helt dominant huvudperson skulle riskera den här processen och krympa den. Kunde en enda huvudperson med personlig övertygelse och kraft driva handlingen framåt – utan att krympa den? Om inte – skulle flera huvudpersoner kunna göra jobbet?

EN, TVÅ ELLER FLERA?

Självklart kan det finnas flera huvudpersoner. Men då måste de agera som huvudpersoner, inte som sidekicks.

Detta var min utmaning när jag en gång i tiden skapade A-gruppen (i Arne Dahls första bok *Misterioso*). Det var där mitt aningen oväntade deckarförfattarskap skulle ta sin början. I en insikt. Insikten att jag ville skapa en motpol till den klassiskt (och ofta ganska segt) drivande deckarhuvudpersonen: den manlige, egensinnige snuten med goda instinkter men havererat privatliv. Jag ville göra motsatsen.

Motsatsen var inte en kvinnlig polis med robust privatliv; det vore bara att göra samma sak, fast från andra hållet. Motsatsen till den ensamme snuten måste vara ett team. Ett kollektiv bestående av särpräglade individer. Men *alla* måste vara huvudpersoner, ingen under-

ordnad någon annan. Hur skulle det gå till?

Det var i det läget – för nästan ett kvartssekel sedan – som jag på allvar blev varse vad som skiljer en huvud- och en biperson från varandra. Det handlar inte om hur utmejslad en karaktär är, inte i sig, utan om hur den manifesterar sig i handlingen, hur den driver handlingen framåt.

Om en bok är hårt driven av en enda karaktär – en klassisk hjälte, i extremfallet med jag-perspektiv – så driver hon i stort sett hela handlingen själv. Denna huvudperson är antingen proaktiv eller reaktiv, det vill säga skapar sitt eget öde eller reagerar på andras handlingar (i deckaren oftast reaktiv, i thrillern proaktiv). Men hon är alltid, på ett eller annat sätt, med i handlingen.

Om man däremot vill skapa något slags ensemble-berättande, där flera handlingstrådar pågår samtidigt och så småningom flätas in i varandra, och där läsaren först efterhand förstår hur de hänger samman, då måste alla drivande karaktärer vara fullskaliga huvudpersoner. Helheten ska bli en ensemble där inget instrument är umbärligt, utan alla understöder varandra.

I det kollektiv jag skrev fram med A-gruppen hade jag sex, sju huvudpersoner. De dyker upp när de har något att bidra ▶

med till den handling som går utöver deras eget begränsade perspektiv. Visst finns de utan sin förmåga att bidra till handlingen, men deras liv måste ta plats i handlingen, färga den, förse den med deras eget personliga livsavtryck. Alltför långa utvecklingar som inte har med handlingen att göra förvandlar boken till något annat, något långsammare än man kanske hade tänkt sig när man började skriva sin bok. Det handlar om berättarekonomi: beskrivningen av huvudpersonerna måste ingå i berättandets framåtskridande, inte hejda det.

HUR FÄRGAR HUVUDPERSONEN HÄNDELSEFÖRLOPPET?

En huvudperson är alltså en figur som läsaren gillar att återse och som tar upp en tråd och för den vidare. Men det räcker inte. Karaktären måste också ha karaktär (ordets egentliga ursprungsbetydelse), det vill säga färga händelseförloppet med sin personlighet. Vad innebär då det?

Vi kan som författare ha skapat en struktur i förväg, men så länge den förblir teoretisk saknar den kött och blod. Vi färgar

strukturen med hjälp av de karaktärer som ska driva den framåt. Det är viktigt att dessa karaktärer är tredimensionella, det vill säga har något som kan betecknas som ett fullskaligt liv (även om vi bara ser konturerna av det). Det livet i sig betyder inte så mycket (om det inte direkt har med storyn att göra) men däremot gör det avtryck på storyn, färgar av sig på den.

Låt oss ta det exempel som ligger mig närmast: kriminalromanen. Storyn har i stort sett alltid med liv och död att göra, med rätt och orätt, sant och osant, ont och gott. Man får de stora frågorna och de stora känslorna på köpet i kriminalromansgenren. Men hur kraftfulla känslorna blir och hur viktiga de stora frågorna känns – ja, helt enkelt hur originellt det blir – avgörs alltid av huvudpersonerna. Det är de som blåser liv i strukturen.

Om ett tema (exempelvis mäns våld mot kvinnor) där plotten byggs upp av grundläggande överträdelser över gränsen liv-död, rätt-orätt, sant-osant, ont-gott, ska få genomgripande verkan, måste den person som driver handlingen (i det här fallet en mysterielösare, oftast en detektiv av något slag) ha någon sorts personlig investering i temat. Mysterielösaren har drabbats, antingen personligt eller politiskt. Direkt eller indirekt driver hon handlingen framåt med sitt eget temperament. Hon drivs av en övertygelse, som i bästa fall kommer att ifrågasättas, på ett eller annat vis. Hon färgar hela berättandet med sin egen livserfarenhet. Hon blir helt enkelt vårt språkrör, och då är det viktigt att vi uthärdar hennes språk.

Men detta riskerar också att göra storyn en aning enahanda. Det var det jag fruktade när jag såg den där medelålders manliga snuten med havererat privatliv lösa alla olika slags fall, utifrån sitt begränsade livsperspektiv. Han kunde knappast ha en personlig drivkraft för alla möjliga mysterier. Möjligen var han en bra gestalt att tvinga till självinsikt, genom en story som mot alla odds trängde sig igenom alla de förhårdnader som ett långt och specifikt manligt liv hade upprättat kring en fortfarande känslig men inte längre åtkomlig kärna. Men det fick inte vara det enda perspektivet. (Jag hade ännu inte riktigt nått den punkt i mitt liv där jag skulle kunna använda det här perspektivet och frilägga den där känsliga kärnan. Det gjorde jag senare, i min serie om detektiverna Sam Berger och Molly Blom.)

Således byggde min idé om kollektivet på att plotten skulle växa fram via flera olika perspektiv, flera vitt skilda livserfarenheter. På så vis skulle temat bli mångsidigt belyst och storyn drivas framåt på olika sätt i olika kapitel. Olika aspekter av kriminalromanens grundfrågor kring rätt-orätt skulle kunna belysas, mångfärgat.

PLOT OCH KARAKTÄR

Vi pratar ofta om *gestaltning*. Man ska inte informera om hur en person är, man ska visa det. Man ska inte säga att »X var en envis jävel«, man ska gestalta på vilket sätt han är envis.

För mig är termen »gestaltning« dock inte pricksäker. Den bygger på ett före och ett efter. Först finns någonting som *sedan* ska gestaltas. Om man

»PLOTEN SÄGER VAD SOM SKA HÄNDA, KARAKTÄRERNA VAD SOM HÄNDER NU, JUST NU. HUVUDPERSONEN MOTTAR INFORMATION OCH BESTÄMMER HUR PLOTEN DRIVS VIDARE.«

använder den klassiska narratologiska distinktionen *show* och *tell* skulle det innebära att *tell* alltid kom först i författarens huvud, och skrivprocess, och att *show* kan appliceras först i efterhand, som en bearbetad och avsiktligt otydligare variant av *tell*. Först vet författaren hur någonting är. Han låter bli att informera om detta sakförhållande. Istället vill han visa det (»gestalta« det).

Men tänk om *show* istället är det som kommer först och *tell* är tolkningen av det som sker. Då blir gestaltandet meningslöst. Då finns det inte någon ursprunglig sanning som, sekundärt, ska gestaltas.

För mig är två motsatta rörelser verksamma i skrivandet. Det är en av de saker som gör skrivandet så spännande. Det finns en planerad plot – allt från ett totalt händelseförlopp till en antydd riktning – och så finns det personer, karaktärer. Skapandeprocessen är väldigt annorlunda för dessa båda. En är riktad mot framtiden, en mot nuet. Plotten säger vad som ska hända, karaktärerna vad som händer nu, just nu. Huvudpersonen mottar information och bestämmer hur plotten drivs vidare.

Det intressanta här är att det mer eller mindre förutbe-

stämda (plotten) möter det obestämda (karaktären). Som författare vet man vart plotten ska ta vägen, men plottens möte med karaktären gör att man aldrig vet *hur* plotten kommer att drivas framåt. Man känner sin huvudperson hyfsat, man har en god aning om hur hon ska agera utifrån given information, men man vet det aldrig säkert. Det vill säga: om man har skapat en tillräckligt tredimensionell karaktär – med tillräckligt omfattande hålrum. Då har man i allt sitt strukturerande och planerande också planerat in osäkerheten som ett moment i skrivandet. Information kommer till huvudpersonen, men exakt hur huvudpersonen mottar den, processar den och driver den vidare bygger på hur fri man har gjort personen. Ju fler djupdimensioner man har skapat i karaktären, desto fler möjligheter finns det för hur storyn ska drivas vidare. Och desto mer oförutsägbar blir huvudpersonen.

Här står djup i närmast direkt motsättning till styrka. En djup huvudperson har många strängar på sin lyra. En stark huvudperson vill bara driva sin linje. Det senare är förföriskt till en början, men efterhand blir det torftigt med

»KAN MAN SKRUVA ÅT BÅDA TVÅ – PLOTTENS RIKTNING, HUVUDPERSONENS UTVECKLING – SÅ UPPSTÅR EN DUBBEL EFFEKT SOM GÖR ROMANEN SVÅR ATT LÄGGA IFRÅN SIG.«

en huvudperson som inte lämnar några alternativa handlingsvägar. Huvudpersonen har blivit för solid.

Liksom det inte är uthärdligt med en författare som skriver en på näsan – som överförtydligar och berättar exakt hur saker och ting ligger till – är det inte heller uthärdligt med en huvudperson som aldrig reflekterar på allvar utan bara driver storyn längs sin egen väg. En »stark« huvudperson är inte en stark huvudperson. Hon måste kombinera ett djup baserat på författarens kunskap och kännedom om sin huvudpersons inre – som gör henne en aning oförutsägbart också för författaren – med en närmast magnetisk karaktärlöshet som förmår dra till sig läsarens egen kreativitet. För läsning är en ytterst kreativ verksamhet.

HUVUDPERSONENS LINJE

Berättande handlar om tid och bygger på utveckling. Förändring. Det gäller självklart också huvudpersonen. Hon måste utvecklas, nå nya insikter, växa, mogna, i någon mån bli en annan. I utvecklingsromaner och också feelgood är det ofta själva temat, i kriminalromaner är det mer en bieffekt, men en

nödvändig sådan. Om inte mysterielösarens egen livshistoria hakar i plotten och i någon mån följer dramaturgins traditionella steg (stegring-vändpunkt-insikt-upplösning) känner man som läsare en påtaglig brist som man kanske inte omedelbart kan sätta fingret på. Det blir polisen som ämbetsman – en polis som gör sitt jobb fast är känslomässigt oengagerad. Det blir sällan bra litteratur.

Intensitet i en berättelse skapas av både plot och huvudperson. Kan man skruva åt båda två – plottens riktning, huvudpersonens utveckling – så uppstår en dubbel effekt som gör romanen svår att lägga ifrån sig.

När man skriver bokserier får man dock tänka lite annorlunda. Då har man plats och utrymme för att ge huvudpersonernas utveckling en rejäl behandling, som den enskilda boken kanske inte alltid har plats för. I bokserien berättar man tre samtidiga historier: plottens som ska avslutas, huvudpersonernas utveckling i den här boken, och huvudpersonernas längre utveckling, som ofta sträcker sig över flera år. Man har alltid två olika tidsperspektiv igång: ett som gäller den enskilda boken, ett som gäller hela serien. Man avslutar

en A-historia men skriver hela tiden vidare på en B-historia. Det är ett väldigt bra sätt att hålla kreativiteten igång; man är liksom alltid mitt inne i en berättelse.

Så var det med min nya serie om Sam Berger och Molly Blom. Jag trodde att jag med *Utmarker*, den första boken i serien, hade skapat en fristående bok för första gången. Istället blev det klarare och klarare att jag befann mig mitt inne i deras berättelse också när jag närmade mig slutet av boken. Det fanns mycket mer historia att berätta.

Utmarker är byggd på kombinationen av plot och huvudperson. Jag skulle lämna kollektivromanens tidevarv bakom mig och skapa en kombination av psykologisk thriller och kriminalroman som en gång för alla skulle göra slut på machosnuten, alltså den manlige, egensinnige snuten med goda instinkter men havererat privatliv. I början är polisen Sam Berger en sådan snut – han har svaret på livets alla frågor, han har stelnat fullständigt. Men så dyker ett fall upp som tvingar honom tillbaka djupt ner i det förflutna, han tvingas öppna sin tillslutna själ för att lösa fallet.

På så vis band jag Sams personliga utveckling tätt till plotten. Molly är jokern i leken, hon är den kvinna som Sam aldrig riktigt klarar av att läsa. Och samtidigt är hon ute på sin egen resa mot försoning och återupprättelse.

Det var det som hade saknats i mitt tidigare kriminalroman-skrivande: kombinationen av psykologisk tyngd (huvudpersonernas utveckling) och galen spänning (plottens utveckling). Allt hänger ihop. **S**

NOVELLTÄVLING!

SOMMARENS STORA UTMANING!

10 000 kr
i förstapris!

VAD? Skriv en novell på temat »VÄNSKAP«, på max 10 000 tecken (inklusive mellanslag).

NÄR? Vi vill ha ditt bidrag senast den **1 september** och presenterar vinnarna i Skriva #5/2020.

HUR? Skicka in ditt bidrag via vår hemsida: **tidningenskriva.se/sommartavling2020**, där du också hittar fullständig info.

VEM? Tävligen är öppen för tidningen Skrivans prenumeranter, max ett bidrag per författare.

Tävlingen sker i samarbete mellan **Skriva** och **VULKAN**.

FÖRSTAPRIS:

10 000 kronor, publicering i tidningen Skriva och novellen inläst som ljudbok.

PLATS 2-10:

Gåvoprenumeration på valfri tidning från Offside Press (Skriva, Filter eller Offside), samt publicering på Skrivans hemsida.

Bidraget ska vara skrivet på svenska och får ej vara tidigare publicerat. Du får inte delta med flera bidrag. Skriva förbehåller sig rätten att publicera de vinnande bidragen i tidningen och på vår hemsida. Frågor mejlas till redaktion@tidningenskriva.se

Hur viktig är huvudpersonen?

Ylva Blomqvist

Förläggare, Rabén & Sjögren

– Det är oerhört viktigt att huvudpersonen fungerar i sin roll som protagonist. Man måste tycka att huvudpersonen är intressant och trovärdig för att fiktionen ska hålla. Det behöver inte vara en sympatisk karaktär, men den behöver väcka sympatier. Därmed inte sagt att huvudpersonen alltid måste vara superoriginell eller ens särskilt mångdimensionell, även om det förstås förhöjer upplevelsen.

Hur kan förlaget hjälpa författaren att vaska fram en fängslade karaktär?

– Ofta handlar det om att hjälpa författaren att gräva djupare i sin karaktär. Att ha koll på huvudpersoners drivkrafter och mål. En metod för att komma huvudpersonen nära är också att plåga den lite, utsätta den för svårigheter. Ju större svårigheter karaktären utsätts för, desto mer sympatier väcks vanligtvis hos läsaren. Vilken typ av svårigheter det rör sig om är beroende av berättelsen man skriver. En vit lögn som landar fel kan i sin kontext väcka lika mycket känslor hos läsaren som ett dödsfall.

Har vissa genrer större behov av hjältar?

– Snarare finns det böcker som helt bygger på huvudpersonens utveckling, och böcker som inte gör det. Däremot är väl felfria hjältar alltid ganska tråkiga. Det ofullkomliga väcker starkare känslor och sympatier. Det är ju inte någon slump att nästan alla hjältar förses med svagheter av något slag.

Sara Ehnholm Hielm

Förläggare, Förlaget

– Eftersom litteratur är just människor – hur vi upplever världen utifrån våra kroppar och vårt medvetande, vår mänsklighet och vår livshållning, vårt språk och våra berättelser – är huvudpersoner alltid viktiga. Även en posthuman roman om livet efter mänskligheten är skriven av en människa.

Vad är en riktigt lyckad huvudperson?

– Huvudpersoner är fängslade på olika sätt i olika romaner. Katniss Everdeen i *Hungerspelen* är en handlingskraftig actionhjärte som man ändå kan identifiera sig med. Även huvudpersonerna i Karl Ove Knausgård's *Min Kamp* och Elena Ferrantes Neapel-serier funkar väldigt bra på grund av att karaktärernas känsloliv, intryck och relationer skildras med en sådan precision och angelägenhet.

Hur ska en författare tänka för att få fram en fängslade karaktär?

– Ta ut svängarna! Låt karaktärerna ha motsägelsefulla impulser, drömmar och vanor, och mörka hemligheter. Låt dem överraska och alltid gå utöver sin funktion för berättelsen. Ge dem en unik bakgrundshistoria som de själva inte kan överblicka och psykologisera om. Censurera dem inte för att de ska vara lätta att tycka om. Ge karaktärerna något som du själv tycker är fängslade att grubbla över, kittlande eller oroande. Då får karaktärerna den skärpa som människor i riktiga livet har.

Vilka har de fastnat för – och varför? Och är det egentligen så viktigt med en »hjärte«? Förläggarna svarar på frågor om den viktigaste karaktären i din bok.

enkät: EMMA GLASER

Kristoffer Lind

Förläggare, Lind & Co

– Oerhört viktigt, i synnerhet när det gäller handlingsdriven litteratur där huvudpersonen ofta står i centrum och bär upp själva berättelsen. Huvudpersonen ska vara en person som man vill umgås med – inte nödvändigtvis en person man identifierar sig med, men kanske någon man vill bjuda på middag.

Har du några exempel på riktigt lyckade huvudpersoner?

– Dag Öhrlunds Evert Truut är en huvudperson som är enormt populär. Han är fördomsfull och gubbig, hopplöst omodern och tveksam till allt han inte känner till. Men samtidigt har han ett hjärta av guld och när det verkligen gäller är han varken rasist eller homofob. Många kan nog känna igen sig.

– Leif GW Perssons Evert Bäckström har alla Truuts negativa egenskaper men ingen av de goda. Han är en skruvad person till den grad att han blir komisk, nästan som en seriefigur. Han är underhållande och man läser gärna om honom trots att man kanske inte skulle vilja umgås med honom.

Hur kan en förläggare hjälpa författaren att vaska fram en fängslade karaktär?

– En boks karaktärer speglar ofta författarens egen personlighet. Vissa saker kan man inte konstruera, de måste finnas där.

Har vissa genrer större behov av starka hjältar?

– I deckargenren vill vi gärna se en hjärte, även om antihjälten är en tacksam variation.

FOTO: CAROLINE ANDERSSON (FARRAN-LEE), PRIVAT (LEMON, LIND, BROMBERG)

Lisa Lindberg

Förläggare, Norstedts

– Huvudpersonen är självklart viktig, särskilt om det är genom huvudpersonens ögon vi betraktar berättelsen. Själva personen kanske inte är så viktig, utan snarare hur den ser, hör, upplever, tycker och känner. Läsarna vill kunna känna igen sig lika mycket som de vill uppleva verklighetsflykt. Oavsett om läsarna hatar eller älskar huvudpersonen, vill de ändå känna sig nära, bli bedragna eller dras med. Huvudpersonen ska nästan ta läsarna i handen, så det är klart att den är viktig.

Vad är en riktigt lyckad huvudperson – och varför fungerar den så bra?

– Ett generellt råd är att inte göra sin huvudperson för lyckad. Ingen läsare står ut med en perfekt hjärte. Det är genom sprickorna vi lär känna någon, blir nyfikna och börjar tycka om. – Personligen gillar jag när det finns ett jag i en bok som jag inte kan värja mig från, som får mig att glädjas, njuta och skämmas som vore jaget verkligen jag. Annie Ernaux's jag i *Sinnetas tid* vill jag ruska om, skälla ut och krama om. Jag tror att hon fungerar så bra just för att hon är bekant, men ändå ingen som du är stolt över eller vill visa upp. Och boken *Vi kom från havet* av Julie Otsuka vänder nästan ut och in på tanken om vad huvudpersoner är. I boken finns ett berättar-vi som för bokens talan. En kollektiv röst, tusentals kvinnor som rymmer i huvudpersonen utan att det blir spretigt. Boken är väldigt skickligt skriven.

>> Nåväl,

sa han. Du får fyrahundra spänn om du hoppar över. Flickan tittade mot takåsen på andra sidan och tillbaka på sin pappa. Han nickade, bekräftade.

Så mycket pengar hade flickan aldrig blivit erbjuden tidigare, men utmaningen var också ett snäpp upp. Han var en sadistisk jävel, pappan. De enda gångerna flickan fanns var när det skulle arbetas och när det skulle utmanas.

Flickan hade lärt sig pappans fysiska varelse utan och innan. Hon kunde se vart näven var på väg innan den började röra sig, hon kunde höra vad fotstegen bar på. Men den psykiska varelsen var en vidsträckt tomhet utan karta. En manifestering av ondska som agerade efter ett förprogrammerat operativsystem. Att pappan plötsligt såg innerligt glad ut där på taket, förvånade henne därför.

Tegelpannorna var nästan färdiglagda, huden sved i händer och nacke. Flickan tvekade. Om hon hoppade, riskerade hon att falla strax över tio meter. Men om hon fegade ur, skulle hennes person förintas. Flickan hade aldrig backat.

Hon tittade ut över kanten igen, bedömde avståndet. Backade fem steg. Längre var inte möjligt utan att halka ned. Hon andades den tunga sommarluften, sträckte ut ryggen. Tog fem snabba steg, det sista med tåspetsen mot avgrunden.

Sen dog hon, antar jag.

Jag vet väl inte. Mitt jobb är att skriva annonser och i bästa fall knixa in något ordvitsliknande i rubriken. Vill du läsa riktigt bra berättelser, köp Faktum Novell som släpps den **11 juni**. En specialutgåva med verk av Fredrik Backman, Annika Norlin, Tone Schunnesson, Linda Skugge och många andra. **Köp den på gatan eller på faktum.se**

faktum
novell

Kom igång!

Ett av de bästa råden till författare är: Skriv, bara skriv. Men vad? I varje nummer serverar Skriva en snabb övning som kickar igång din författarhjärna.

text: JOHANNA WIMAN

UPPGIFT

Flödesskriv en text.

GÖR SÅ HÄR

Sätt en timer på tjugoinnan. Skriv – utan spärrar – sedan en text som börjar med meningen: »Tre saker var annorlunda den här sommaren.« Lagg sedan det du skrivit i en byrålåda, eller i en mapp på datorn, och låt det ligga där i någon månad. Läs därefter texten igen, redigera den, och fundera över vad det hela skulle kunna bli.

TID

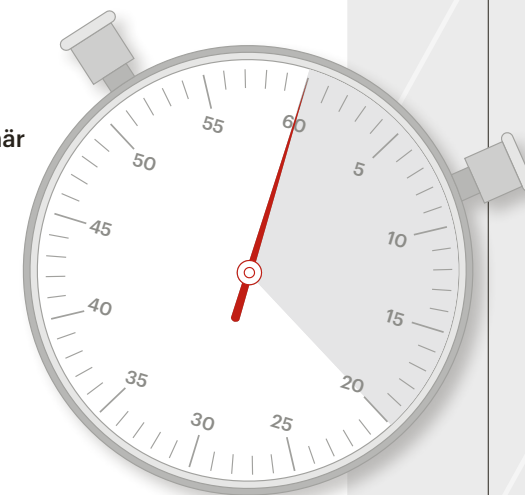
20 minuter.

LÄNGD

Precis så långt du vill.

ANVÄNDNINGSSOMRÅDE

Början på Din Stora Roman. Eller bara ett sätt att få fart på tankar och tangenter.

»Jag driver med mina dåliga sidor«

Adam Svanell blev utbränd, skrev en bok om det och höll på att bli utbränd igen. För Skriva berättar han om utmaningen med att beskriva en sjukdom både från ett samhällsperspektiv och genom egna upplevelser.

text: EMMA GLASER

Din bok tar avstamp i 1800-talet och Max Webers syn på kapitalismen, för att sedan följa samhällsutvecklingen och hur den hör ihop med utmattningssyndrom. Varför ville du skriva in dig själv i historien?

– När jag var sjukskriven var det enormt jobbigt att inte kunna arbeta överhuvudtaget, att inte kunna skriva något. För att ta mig igenom det funderade jag väldigt mycket kring min sjukdom och skrev ofta små anteckningar på mobilen. När jag väl började bli bättre insåg jag att jag hade mycket reflektioner och upplevelser som jag borde göra något av. Men det var inte förrän jag skrev en artikel i Svenska Dagbladet, som fick väldigt bra respons från läsarna, som jag tänkte att min berättelse var intressant nog att skriva en bok om.

Hur såg din skrivprocess ut?

– Jag skrev boken på ungefär sex månader, varav två gick åt till research och intervjuer. När jag skulle börja skriva, satte jag mig först med ett block och skrev ned allt jag kom på om mig själv som kunde vara relevant. Jag utgick ifrån gamla foton, sms och sjukhusjourna-

ler för att få igång hjärnan. Sedan spaltade jag upp allt jag fyllt blocket med och började dela in det i kapitel. Därefter började jag skriva själva boken. – Jag hade en vägg hemma där jag satte upp post-it-lappar i två olika färger under varje kapitel. En färg representerade mina personliga upplevelser, en annan färg forsknings- eller historieperspektivet. Jag satt och flyttade runt de där lapparna rätt mycket. Ibland upptäckte jag att jag hade 14 lappar med forskning och bara en med mig själv. Då blev jag ju tvungen att möblera om lite, för att skapa jämvikt i kapitlet.

Hur jobbade du fram balansen mellan fakta och det personliga?

– Jag tycker själv ofta att faktaavsnitten

är de mest intressanta i mina texter, men jag vet att många läsare brukar tycka att det är personerna eller scenerna som fångar dem. För att få någon att läsa om nervsvaghet vid sekelskiftet visste jag att jag

behövde linda in det i en personlig berättelse. Jag lyfte även in två kvinnor från min rehabiliteringsgrupp, för att bredda bilden. Jag var kanske egentligen inte den person som bäst representerade utmattning.

Vilka svårigheter mötte du?

– Det svåra var att begränsa mig, och att få tiden att räcka till. Men jag hade också svårt att avgöra vilka delar av min egen berättelse som förtjänade att vara med. Jag har väl utvecklat en viss krasshet under mina år som skribent och tycker att det krävs något

relativt anmärkningsvärt för att det ska vara intressant att läsa för någon annan än mig själv. Den förstågan har varit användbar i mitt journalistiska

arbete, men det var hämmande när jag skrev boken.

– Jag är också en research- och historiefanatiker, och hade en tendens att fylla upp hela boken med sådant, medan det blev en tummetott av mina egna

Adam Svanell har valt att lyfta fram vissa sidor av sig själv i boken, även om dessa kanske inte överensstämmer helt med hur människor han träffar upplever honom.

FOTO: JOHANNA HANNO

ADAM SVANELLS TIPS FÖR ATT ANVÄNDA SINA EGNA ERFARENHETER:

- Fråga dig vad i din historia som kan vara intressant — och varför. Är det för att det du upplevt är unikt och spektakulärt eller tvärtom för att det är allmänmänniskt?
- Ju mindre unik din berättelse är, desto mer får du fundera på hur du ska skriva den. Hur kan du skildra din erfarenhet på ett sätt som ingen annan gjort tidigare?
- Bjud på dig själv. Läsaren kommer att ha svårt att sympatisera med, och tro på dig, som karaktär om du är för polerad.

erfarenheter. Jag är dålig på att avgränsa mig, det första utkastet av boken var långt över den planerade teckenlängden. Det blir ju lite som en kommentar till det hela boken handlar om: att jag har svårt att inte lägga ribban för högt.

Du är journalist och van att skriva om andra. Var det svårt att skriva en bok där du själv stod i centrum?

– Jag tänkte att jag behövde förhålla mig till mig själv som en romankaraktär. Även om det jag skrev byggde på verkliga händelser så behövde berättarjaget ha tydliga egenskaper, som gjorde att läsaren tyckte sig lära känna honom. Jag har accentuerat vissa sidor av mig själv och framställt mig på ett sätt som gör att läsarna får en viss bild av mig. Jag har ganska medvetet lekt med en bild av mig själv som bekräftelseöretande, förtjust i att vara i centrum och ständigt på jakt efter ära och berömmelse. Precis som i skönlitterära böcker ville jag också att huvudkaraktären skulle genomgå en förändring längs resans gång.

På vilket sätt har du förändrats av utmattningen?

– Jag tvingades ifrågasätta

mitt sätt att leva och tänka. Hela boken handlar på ett sätt om min livskris, men jag har varit väldigt noga med att det här inte skulle bli en sådan berättelse där jag kommer ut starkare och mer lyckad på andra sidan. Jag är ju fortfarande inte helt frisk, utan har kvar

många av de symptom som jag fick när jag kraschade. De har bara blivit lite mildare.

Vad ville du förmedla med boken?

– Jag ville binda ihop vad forskningen säger och det vi vet om sjukdomen med mina personliga erfarenheter. Men också lyfta in mer samtida fenomen. Jag såg en sorts öppning där, genom att gifta samman de sakerna skulle jag kunna skriva något som inte var exakt som alla andra böcker om utmattning.

Blev det någonsin jobbigt att vara så naken och ärlig?

– Det kom ganska naturligt i själva skrivandet. Jag tänkte lite som en ståuppkomiker. Jag driver med mina dåliga sidor ...

Ur Adam Svanells *Anonyma Prestationer: En historia om stress:*

»De lägger mig på en brits i ett rum med stora, vita lysrör och en massa apparater. De tar prover. De säger att de vill lägga in mig, att jag har rubbningar i hjärtrytmen, att mitt blod uppvisar höga nivåer av ett enzym som utsöndras vid infarkter och att de behöver undersöka mitt hjärta noga. Jag nickar, men egentligen tänker jag: Jag vet vad det är för fel på mig och det har ingenting med hjärtat att göra.«

för då kan ingen annan göra det. Utan självironin och humorn hade jag aldrig kunnat skriva den här boken, jag behövde distansen till mina egna bekräftelsebehov för att kunna skriva om dem.

Var det egentligen så smart att ge dig in i ett omfattande bokprojekt när du fortfarande inte var helt frisk?

– Alltså, det är dubbelt. Jag tvingades kompromissa med mina sunda vanor för att få ihop boken. I slutfasen av skrivandet fick jag tillbaka många symptom från min utmattning och var tvungen att flytta fram utgivningen. Bröstsmärtorna, tinnitusen, huvudvärken och den allmänna känslan av att vara spänd i kroppen – allt det kom tillbaka. Jag kände mig väldigt öm och svag. Så för min hälsas skull var det kanske inte så smart att skriva den här boken.

– Samtidigt vet jag ju att det är många som har gjort samma erfarenheter som jag men sedan fallit tillbaka till samma vardag som gjorde dem sjuka från början. Jag har ju däremot tvingats att fortsätta läsa, skriva och prata om problemen. De är oerhört aktuella för mig hela tiden, vilket har hjälpt mig förstå varför jag måste fortsätta ta hand om mig själv. ☺

DIGITAL BOKMÄSSA om kvinnohistorier

27 juni

KOM IGÅNG-PAKETET
MED BILJETT & FYRA BÖCKER

695 KR

ERBJUDANDE!

Få fem veckor exklusiv gruppcoaching med författarna Annika Andebark och Maria Bielke von Sydow

Ange *skrivkvinnohistorier* giltig till och med 15 juni

LÄS MER OCH BESTÄLL PÅ

KVINNOHISTORIER.SE

»Allt ska tas med måtta«

Att skriva är lust, att stryka är kärlek. Men plötsligt saknade Olivia Bergdahl sin strukna mormon.

FOTO: HELENE RINGBERG

OLIVIA BERGDAHL vann SM i Poetry slam redan som tonåring och har turnerat världen runt som poet. Hon roman-debuterade 2015 med kritikerhyllade *Efter Ekot* och publicerade senast Augustpris-nominerade *Barnet – en sonettkrans*. Just nu arbetar hon med romanen *Torr, torr kaktus*. Följ tillblivelsen på hennes blogg på Tidningskriva.se och häng med till romanens nio hållplatser här i tidningen.

- Idé**
SKRIVA NR 3-2019
- Research**
SKRIVA NR 4-2019
- Att finna sin röst**
SKRIVA NR 5-2019
- Att finna sina karaktärer**
SKRIVA NR 6-2019
- Skrivkramp och skrivpanik**
SKRIVA NR 1-2020
- Var, när och hur?**
SKRIVA NR 2-2020
- Döda alla darlings!**
- Dramaturgi**
- Att lämna ifrån sig**

Man har hittat på och hittat på, gjort research om och skrivit ner. Och det har blivit dialoger och miljöbeskrivningar och symbol-laddade symboler och betydelse-bärande kommentarer och vissa meningar som på fullaste allvar innehåller den stora sanningen. Men nu ska det bort! Eller vänta, ska det verkligen bort? Allt detta vackra, bara på grund av någon idiotisk logik man själv har hittat på? Ja, det ska bort! Är det en förlust? Nej, det är det inte!

Vi ska döda darlings!
Den människa som skriver endast för att producera en färdig text lider av svår fåfänga (eller ekonomisk nöd, men då rekommenderas annat än just skrivarbete, det är värdelöst ur det perspektivet). Skriva gör man väl, även om det inte är applicerbart på vartenda moment, ändå för att det är roligt? Att få hitta på är en nåd och en oändlighet, den största av friheter, och värdet är precis det. Det är fritt. Det är roligt. Det är alltid närvarande.

Värdet i det som sedan ska kallas för litteratur är något annat. Det kräver ordning och reda, det kräver struktur. Även den mest flödeslika text behöver en form, något att läsas igenom och emot.

Författarens uppgift är att finna denna form, och formen kräver begränsning, är begränsning, säger: Stryk! Så författaren stryker. Vad vore hen annars? En dåre!

Men en dåre som det är rätt trevligt att vara. Det gör ju ont att stryka. Det är lättare att hålla hårt i sina redan skrivna formuleringar än att våga lita på att man faktiskt klarar av att skriva något vackert igen. Så hårt håller man i dem att man till slut har kramat ihjäl dem. De är redan döda. En död mening känner man igen på att den inte är en del av helheten, och således mest där för att visa upp sig själv. Vad ska man med en sådan till?

För att verkligen klara av att stryka, rekommenderar jag ett slaskdokument. På så sätt försvinner ingenting, där kan man lägga allt det strukna, rödmärkta vissa partier kanske, som känns extra viktiga. Jag brukar göra så. Extremt sällan läser jag det där slaskdokumentet, men det känns mycket bra att veta att jag skulle kunna. Att det strukna inte är förlorat, utan bara flyttat, till en annan plats, till en annan text, till en annan tid. Jag låter det ligga där, tills jag har glömt bort det, gått vidare, skrivit klart.

Konsten att glömma bort är mycket viktig. Att lyckas färdigställa något handlar om lika delar storhetsvansinne och lätt

demens. Det är särskilt viktigt när man väl har blivit publicerad – både framgång och misslyckande bör glömmas fortast möjlig om man ska kunna fortsätta sitt arbete – men gäller även själva skrivandet. Det är så lätt att bli maniskt förtjust i allt som har ett konstnärligt värde, även om det alls inte passar in i texten man arbetar med.

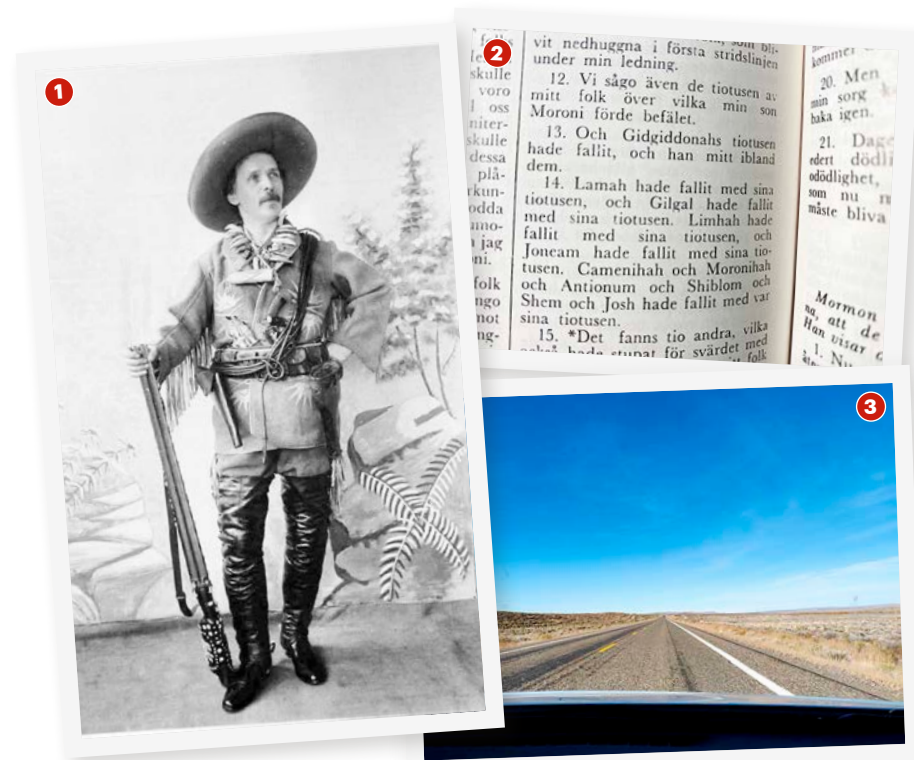
Detta hävdar jag med säkerhet är vägen till lycka och

framgång, och granskar så min egen situation.

Ack.

Jag har ägnat år åt att lära mig att stryka, upprepat för mig själv att det är värt det: Dikten, texten, romanen blir alltid bättre, bara stryka!

Så till den grad har jag uppmuntrat mig själv, att en alldeles särskild kärlek till strykandet har slagit rot i mitt inre, jag har börjat längta efter att få stryka. Periodvis kan jag känna en stor glädje över att få producera en stor mängd text, som jag sedan bara tar bort! År ut och år in har jag nu ägnat mig åt min vilda västern-roman, och så här på upploppet har jag nästan enbart strukit. Det har ibland gjort ont, men det har oavbrutet känts bra, som om det renar mig: en pånyttfödelse, en ordentlig dusch, ett skrubbat

1. En tysk – alltså västernförfattaren och Hitlers favorit Karl May, utklädd till sin hjälte Old Shatterhand.

2. Det enda stället i Mormons bok där Gidgiddonah omnämns (Mormons bok 6:13 för den intresserade!).

3. När texten känns lika tom som platån i Nevada som jag körde över på min research-resa, kan det vara så att man har strukit alltför mycket.

Skanna QR-koden med mobilkameran så öppnas rätt länk i din webbläsare.

► skinn och en ren tröja – ja, ni fattar. Bort med det gamla! In med struktur! Bort med också den. En skarpare struktur, inga onödiga ord, inga överflödiga karaktärer, bort, bort, bort bara! Rent blir det, så rent att det skiner och ekar! Så har jag arbetat, fyllt i logiska luckor då och då, men mest tagit bort och varit mycket nöjd.

Så häromdagen kom jag att tänka på mormonen. Det var ju en mormon med på slutet. Jag hade skrivit någonting om den, gett den ett riktigt roligt mormonnamn. Gidgiddonah! Så var det. En fin liten scen med mormonen Gidgiddonah, en bra upp-laddning inför den sista, stora stöten, en pengatransport genom mormonråde, jag hade ju gjort min research, det stämmer mycket väl med den historiska verkligheten, det var mormonråde strax norr

om Tucson i slutet av 1800-talet – och plötsligt greps jag av ett enormt behov av att leta reda på den där scenen. Jag gjorde så.

Det var en scen jag tyckte om. Jag insåg det. Det var inget fel på den alls, den kändes rentav nödvändig, bar historien in i den stora upplösningen – varför i hela världen hade jag strukit detta? Jag kunde inte svara på det. Jag tänkte på tysken. Tysken hade jag också tagit bort, sedan ångrat mig och skrivit in igen, eftersom det blev så tomt utan tysk. Så också med ett par barndomsscener. Jag började ana ett mönster. Här har jag alltför glatt gått med saxen över alltför stora områden. Jag har tagit bort för mycket. Kvar finns knappt något, det är en gles öken utan liv, jag måste göra om. Eller måste och måste, jag vill göra

» Strör diktsamlingar runt omkring mig, säger: »Förhör mig på Tegnér! Låt oss lära oss lite mera utantill, när vi ändå bara är här hemma! Det kan vara bra för framtiden.«

På bloggen »En roman blir till« skriver Olivia Bergdahl om sitt romanarbete. Dessutom om Nobelpristagare, poesi, teatermanus och livet. Läs den på Tidningenskriva.se.

om, vill ju ha de där vändningarna, de där dialogerna, den där mängden av karaktärer jag så nyligen kastade åt gamarna. Jag klistrar resolut in Gidgiddonah i dokumentet igen.

Av denna historia kan man lära sig den gamla sanningen att allt ska tas med måtta, även måttan, och kanske i synnerhet att är det någonting man inte ska göra, så är det att arbeta för länge med samma text. Det är värdelöst. Ju längre man håller på, desto mer text man får, desto svårare med överblick, att veta vad som är viktigt och vad som inte är det.

Efter mitt myckna strykande måste jag nu återigen skriva samma berättelse. Varje gång sker ju något, varje gång är det spännande när sheriffen kom-

mer, när skotten haglar, när diligenserna genskjuts, men det är också fruktansvärt tidsödande. Jag rekommenderar det inte. Jag rekommenderar ett intensivt skrivande under en kort period, sedan ett glatt strykande, så en käck genomgång innan man sätter punkt. Genomgången ska jag tala om i nästa nummer. Nu avslutar jag med följande: Har du några darlings? Ställ dem genast mot väggen. Studera dem noggrant. Är de där för att visa upp något hos dig själv, eller är de där för att hjälpa texten? Bryter de mot formen? På ett bra eller ett dåligt sätt? Har du blivit alltför förtjust i ett krumsprång? När tog du senast en dusch, skrubade skinnet tills det lyste rött, öppnade fönstren och vädrade ut? Det blir lättare att andas om man gör det då och då. ☺

BERÄTTANDE JOURNALISTIK

Som gör skillnad.

Vi ger utsatta människor en röst.

Vi avslöjar matbluffar och miljöskandaler.

Vi uppmärksammar pseudovetenskap.

Vi blottlägger rättsskandaler.

LÄS MAGASINET *Filter* DU OCKSÅ.

magasinetfilter.se/prenumeration

Ge ut din bok!

Vi sköter tryck och publicering så att du kan fokusera på att skriva, skapa och berätta.

Du som författare äger rättigheterna och din bok kommer ut till försäljning i bokhandeln.

Tusentals nöjda kunder & mycket förmånliga priser!

040 78 300
info@solentro.com

solentro.se

FÖRSTÅ DRAMATURGIN PÅ NYTT SÄTT OCH LÄR DIG GESTALTA

1-3 juli

SKRIVARKURS - ONLINE

En direktsänd grundkurs i dramaturgi och gestaltning med indelning i digitala rum för respons

2-5 juli

SJÄLVBIOGRAFISK GRUNDKURS ONLINE

Direktsändning live under fyra dagar med indelning i digitala rum för respons

Varje vecka hela sommaren

PROVA PÅ-SKRIVARKURS ONLINE

Inspiration från interaktiva bildkort i OH-genren.
Direktsändning live med indelning i digitala rum för respons

-En busenkel
onlinekurs
alla kan
klara av-

Alla detaljer och
anmälan online på

WWW.FORFATTARSKOLA.SE

Trycka din bok

Personlig service
det finns en människa
att fråga och
använda som bollplank

Få pdf-filen **Tips&Tricks**
gratis

www.digitaltrycknu.com
0707-910 949

digitaltrycknu.com
Böcker • Trycksaker • Broschyrer

KAMPANJEN FORTSÄTTER:

Kostnadsfri bedömning
av ditt manus.

Hör av dig till
publishing@blue.se
så berättar vi mer!

BLUE
Blue Publishing

Det moderna hybridförlaget
www.blue.se

Välkommen till Sundbybergs Folkhögskola

Kursutbud:

- Allmän kurs - behörighetsgivande
- Svenska som andraspråk
- Estetiska profilkurser - Kulturparaplyet

Sundbybergs Folkhögskola ligger på Kasernvägen 1 i Rissne

www.sundbybergsfolkhogskola.se

BoD

Förverkliga din bokidé!

Bli författare med BoD utan ekonomisk risk och till attraktiva villkor! Vi stöder dig i varje steg av ditt bokprojekt och erbjuder bland annat omslagsdesign, sättning av inlagan, språkgranskning och korrekturläsning.

BoD säkerställer att boken är tillgänglig som e-bok och tryckt bok i de flesta bokhandlar, nätbokhandlar och bibliotek, utan att någon minsta upplaga krävs.

bod.se

»De hänvisar till force majeure«

Många författare har drabbats av inställda framträdanden och oroar sig över inkomstbortfall och andra utlägg. Ana Rahbari guidar en författare som hamnat i knipa.

Författarförbundets jurist
ANA RAHBARI svarar på
läsarnas frågor om juridik och
förlagsavtal. Mejla till
juristen@tidningenskriva.se

? Jag bor i Stockholm och skulle ha gjort ett författarbesök i Malmö. Nu fick jag besked om att det är inställt. Jag har redan betalat för tåg-biljetterna (arrangören skulle i sin tur betala mig, mot uppvisat kvitto). Nu vill arrangören inte betala och hänvisar till coronaviruset och force majeure. Vad betyder egentligen det?

/OROLIG FÖRFATTARE

! Om du och arrangören har tecknat ett avtal för författarbesöket, så är avtalet utgångspunkt för vad som ska gälla. Observera att överenskommelser över mejl eller telefon också betraktas som avtal.

Det tecknas tyvärr sällan utförliga avtal för framträdanden, vilket gör att det ofta finns en osäkerhet kring vad som gäller när författare eller arrangör ställer in. Om det saknas avtalade avbokningsvillkor måste författare och arrangör gemensamt komma fram till en rimlig lösning. Kan er överenskommelse fullgöras på annat sätt? Har arrangören möjlighet att

anordna besöket digitalt?

Det finns ingen lagstiftning eller annan allmängiltig definition som anger vad som är en force majeure-omständighet. Det är därmed inte givet att en part kan bryta ett avtal och endast ange coronaviruset som grund. Och även om pandemier, karantäner eller liknande situationer finns nämnt som force majeure-omständighet, måste också konkreta omständigheter i det enskilda fallet – relaterat just till coronaviruset – göra att avtalet inte kan fullgöras.

Det räcker alltså inte med att åtagandet är svårare eller

dyrare att genomföra eller fullgöra – det handlar snarare om att framträdandet inte går att genomföra, eller inte får genomföras. Ett exempel här skulle kunna vara myndigheternas bestämmelser kring folksamlingar. Där har under olika perioder funnits olika restriktioner och vissa arrangemang har varit helt nödvändiga att ställa in, medan andra fortfarande har gått att genomföra.

Om ni trots försök inte kan hitta en gemensam lösning, är det rimligt att arrangören kompenserar dig för inkomstbortfall och utlägg. ☹

VAD ÄR FORCE MAJEURE?

- Force majeure är en händelse som är oförutsedd och utanför avtalspartens kontroll. I ett sådant läge kan en avtalad prestation ställas in helt eller delvis, eller genomföras vid ett senare tillfälle.
- Enligt en allmän rättsprincip kan allvarliga naturhändelser och myndighetsbeslut utgöra force majeure. Det som brukar listas som force majeure-omständigheter är krig, revolution, eldsvåda, översvämningar eller andra liknande händelser.
- Det vanligaste är dock att frågan om vad som ska anses vara force majeure är reglerad i avtal, och då kan fler situationer omfattas.

25%
rabatt

Sommarkurser på distans

– Få fart på skrivprojektet i sommar!

Vill du ta ditt bokmanus till en ny nivå, få upp en ny "skrivrutin" eller lära dig allt om noveller?

Välj mellan tre olika skrivarkurser där du får respons av erfarna handledare varje vecka under hela sommaren. Det enda du behöver är en dator med uppkoppling och ordbehandlare. Du kan skriva när och var du vill.

Respons på 10 sidor text ingår, skicka antingen en sida i veckan, eller flera sidor på samma gång.

Du får också tillgång till en sluten facebookgrupp för kursdeltagarna. Kursledare är lektören, skribenten och förläggaren Jens Klitgaard som tidigare drivit Skrivas kursportal Skrivarkurser.nu.

Som Skriva-prenumerant får du 25% rabatt med koden "skrivsommar2020" i kassan.

Vi startar den 16:e juni, häng med!

Läs mer och anmäl dig på: www.skrivsommar.se

Skriv **66**
dagar

Vill du få upp en ny varaktig rutin för ditt skrivande liv och boosta din kreativitet? Gör som hundratals tidigare elever och få ett nytt kursbrev med uppgifter varje dag i 66 dagar.

Kurstid: 10 veckor
Pris: 2990 kr.

Skriv noveller

Vad utgör en bra novell? Kortare är tyvärr inte enkla. Lär dig mer om denna konstform och hur du kan finslipa dina noveller inför inskick till tävlingar eller förlag.

Kurstid: 6 veckor
Pris: 2490 kr

Stryk!

Få en handfast metod för hur du renodlar och stryker fram din berättelse ur det första utkastet. Matnyttiga kursbrev som guidar dig genom processen. Bli din egen redaktör!

Kurstid: 8 veckor
Pris: 2990 kr

I samarbete med:
Skriva

Arrangeras av Litterärproduktion.se

Litterär
produktion

Johanna Mo följer sitt hjärta – och tegelstenar tar revansch.

FOTO: SOFIA ECKERBLAD

I sex år gav **Johanna Mo** SkriValäsarna råd under vinjetten Lektören läser. Men sedan årsskiftet satsar hon helt på sitt eget skrivande. I juni kommer **Nattsångaren**, första delen i en serie om polisen **Hanna Duncker**.

Du har varit redaktör för bland andra **Sofie Sarenbrant** och **Alex Schulman**. Har du nytta av det när du skriver själv?

– Jag önskar att jag hade

haft det men jag kan inte ha min inre redaktör på axeln när jag skriver. Då hade det inte blivit många meningar. Jag måste övertyga mig om att det inte är viktigt att det första utkastet blir bra. Men därefter arbetar jag på samma sätt som när jag är redaktör: går igenom struktur och intrig, ser luckor som jag fyller på och släpper vissa trådar. När det är klart går jag på språket. Alla använder för många stående uttryck och favoritord när de bara skriver på. Jag är inget undantag.

Vad ville Romanus & Selling ändra i ditt manus?

– Jag har tidigare brukat lämna in mina manus så färdiga som jag har kunnat göra dem. Men den här gången lämnade jag under stor vända in ett grovt utkast. Det var en stor förändring för mig, men det var väldigt bra, för jag var mer öppen för förändringsförslag än med de böcker där jag redan hade gjort tio omarbetningar innan jag lämnade manuset till förlaget. Jag fick verkligen energi av att någon annan djupläste manuset i det läget och formulerade synpunkter.

Hanna Dunckers pappa har dömts för mord – och din syster var under många år tillsammans med en kille som dömts för medhjälp till mord. Varför ville du lägga handlingen så nära egna erfarenheter?

– Jag ville utvecklas som författare och gå närmare mig själv. Jag ville helt enkelt skriva mer med hjärtat och mindre med huvudet.

TOBIAS REGNELL

I förra numret presenterades **Lydia Sandgren** som kommande debutant – nu har hennes **Samlade verk** gjort succé. **Skriva** noterar att storleken verkar få allt större betydelse.

689

sidor är väldigt många för att vara en debutbok, även om den heter **Samlade verk**. Förlagen brukar vilja börja med ett tunnare alster, och de flesta debutanter vill inte skriva i elva år som **Lydia** gjorde.

811

sidor är ännu fler. Så belönades **Marit Kaplas Osebol** också med det senaste **Augustipriset**.

4 632

sidor är riktigt svårslaget – och följaktligen har **Sveriges Rikes Lag 2020** sopat banan med konkurrenterna i år. Enligt Förläggareföreningens statistik var lagboken den bok som drog in mest pengar under första kvartalet 2020. Kanske inte så konstigt då skinnbandsupplagan (inklusive en »app med riktig lagboks känsla«) kostar 4 438 kronor på Adlibris.

Nästa nummer av **Skriva** finns i butik den 20 augusti.

Tre kända författare om sina »riktiga« jobb. Guide: Den svåra konsten att skriva enkelt. Utredning: Samma historia, fyra format.

Beställ din prenumeration på Tidningenskriva.se så får du tidningen billigare och bekvämare – och tillgång till allt matnyttigt innehåll på sajten.

SOMMARSKOLA MED
LITTERÄRA KONSULTER

SKRIV I SOMMAR

Utveckla ditt skrivande tillsammans med andra och få respons, pepp och lektioner av lektörer och skrivcoacher under 8 veckor i sommar.

Vi startar direkt efter midsommar 22 juni. På nätet såklart!

HELT NYTT MATERIAL!

läs mer och anmäl dig på
bit.ly/skrivsommars2020

**Just nu upplever
många äldre oro,
nedstämdhet
och isolering.**

Minds Äldrelinje ger medmänskligt stöd till äldre som vill prata med någon.
Du kan göra skillnad.

Swisha din gåva till **900 85 33** och skriv **"tillsammans"** som meddelande och hjälp oss ta emot fler samtal från oroliga och isolerade äldre – och andra i behov av medmänskliga samtal.

Mind är en ideell organisation som arbetar för att förebygga psykisk ohälsa och förhindra självmord. Läs mer om vårt arbete på mind.se. När du ger en gåva till Mind kommer vi att behandla dina personuppgifter enligt dataskyddsförordningen. Läs mer på mind.se/integritetspolicy

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

Äldrelinjen nås på 020-22 22 33, vardagar 8-19 och helger 10-16, den bemannas av Minds volontärer.

**Mi
ND**

Skriv, publicera
och bli författare.

Skräddarsydd utgivning, personlig service
och gratis publicering av e-bok.

Type & Tell

Självpublicering på dina villkor

typeandtell.se